Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 45 (1695) ГОД XXXIII БЕЛАСТОК, 6 ЛІСТАПАДА 1988 г. ЦАНА 20 зл.

Нінель Шчасная ў сваёй майстэрні.

Цяплом жаночай рукі...

Калі два гады таму назад мне давялося ўпершыню пераступіць парог майстэрні **Нінель Шчаснай** у Мінску (аб якой я чула шмат добрага ўжо раней), нешта прымусіла мяне затрымацца. На цэнтральнай сцяне, насупраць уваходу, вісела нязвыклая карціна, з якой тхнула прыгажосцю і болем, шчасцем і смуткам. І было яшчэ ў гэтай карціне нешта няўлоўнае, як бы за імглою, навеянае сюррэалізмам.

Замест гучных прывітанняў, я застыла ў маўчанні.

— А ведаеце, гэтую карціну на выстаўку не прынялі, — з жалем сказала тады мастачка, — адкінулі як малавартасную...

Карціна называлася „Толькі яго нявеста“ і была намалявана ў 1984 годзе. На фоне празрыстай беларускай прыроды сядзіць ля магільнага каменя, на якім высечана дата вызвалення Мінска — 3.VII.44 г., сумная жанчына. Маладая яна, ці старая?.. Цела яе свежае і моцнае, пругкія, некранутыя часам грудзі і жывот. Толькі твар перарэзаны маршчынамі цярпення ды валасы сівыя. Вэлюм яе, разveяны ветрам, застаўся быццам бы толькі ў яе марах... Можа, пад гэтым каменем пахаваны яе каханы, якога чакае яна ўжо больш сарака год... Толькі яго... Яе цела ў шлюбнай сукенцы, як і ўся прырода, якая яе акружае, чыстае і набрыняўшае чаканнем. І ў гэтым сваім цярпенні маладая шчаслівая, бо ў глыбіні душы ўсё яшчэ верыць, што ўбачыць свайго каханага: для яго ж засталася яна такой харошай і некранутай.

У гэтай адной карціне столькі экспрэсіі і адначасова столькі зразумення чалавечага лёсу! Аглядаючы яе, ды і іншыя карціны, як: „Налібоцкая пушча (камандаванне брыгады імя Шчорса)“, 1975; „Адзінокая (пасля вайны)“, 1968, цяжка паверыць ў тое, што Нінель Шчасная вайны не бачыла. Нарадзілася яна 55 год таму назад, 25 кастрычніка 1933 года ў старажытным беларускім горадзе Полацку, у настаўніцкай сям'і. Калі была яшчэ дзіцём, бацькі пераехалі на Смаленшчыну.

З маленства любіла маляваць.

(Працяг на стар. 6)

ЭНЕРГІЧНА, ЗГУРТАВАНА, РАШУЧА

СЛОВА СТАРШЫНІ ГП БГКТ АЛЯКСАНДРА БАРШЧЭЎСКАГА НА XI З'ЕЗДЗЕ БГКТ.

Паважаныя сябры!

На перыяд дзесятага скліканвя ў жыцці БГКТ прыпалі такія падзеі, як 40 гадавіна ўзнікнення Народнай Польшчы, 30 гадавіна БГКТ і 30-годдзе літаратурнага аб'яднання „Белавежа“. Якраз гэтыя факты і леглі ў аснову многіх нашых мерапрыемстваў, а перш за ўсё фэстынаў, семінараў, канферэнцый, дакладаў і аўтарскіх сустрэч. Аднак, апрача гэтых знамянальных падзей, БГКТ вяло на працягу чатырох гадоў звычайную дзейнасць, займаючыся перш за ўсё чатырма прыярытэтнымі галінамі: беларускай асветай, літаратурным і аматарскім рухам, Беларускім музеем.

Хачу сказаць, што Прэзідыум Галоўнага праўлення БГКТ правёў цэлы рад сустрэч з прадстаўнікамі розных улад, перад якімі ставіў усе тыя праблемы, якія перашкаджаюць жыць і развівацца беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы. Былі спатканні з сакратарыятам Ваяводскага камітэта ПАРП у Беластоку, з намеснікам старшыні Рады Дзяржавы Тадэушам Шэляхоўскім, са старшынёй Краёвай рады Патрыятычнага руху нацыянальнага адраджэння Янам Дабрачынскім, з віцэ-міністрам культуры і мастацтва Казімежам Цлапкам, з Беластоцкім ваяводам Мар'янам Галам, са старшынёй Нацыянальнай рады культуры праф. Багданам Сухадольскім, з дырэктарам грамадска-адміністрацыйнага дэпартамента МУС Ежы Зарэмбам. У часе сустрэч ставіліся справы беларускіх паслоў у Сейме, аднагадзіннай беларускай перадачы па радыё, ганарараў для беларускіх аўтараў, трактоўкі беларускай мовы нароўні з іншымі прадметамі (там, дзе жыве больш як 50 прац. беларусаў), прысутнасці беларускай праблематыкі ў сродках масавай інфармацыі.

Мушу з сумам прызнацца, што большасць гэтых пастулатаў, нягледзячы на іх слушны характар, не рэалізавана і што гэта цяжкое бярэмя пяройдзе на ўлады БГКТ, якія выбярэм на сённяшнім з'ездзе.

Калі гаворым аб нашых кантактах з прадстаўнікамі ўлад, нельга абыйсці маўчаннем нацых суадносін з савецкім тава-

(Працяг на стар. 2)

ТРЭЦЯЯ АЎТАРСКАЯ СУСТРЭЧА.

Апошняя мая сустрэча з амерыканскімі гледачамі і слухачамі адбылася ў Кліўлендзе ў „Полацку“. Калі я яшчэ быў у Нью-Йорку, пазваніў мне з Кліўленда Кастусь К. і спытаў, якую тэму даклада ён мае апублікаваць на запрашэннях. Я яму запрапанаваў тры тэмы. Кастусь К. выбраў тэму: „Беларуская народная меншасць у Польшчы — учора і сёння“. Так яно і сталася. Выступіў я з такой асноўнай тэмай. З асноўнай, але не адзінай. Гаварыў таксама аб паэтычнай творчасці і дэкламаваў свае вершы.

Можа варта сказаць і аб тым, што згодна з традыцыяй „Полацка“ заўсёды культурным мерапрыемствам спадарожнічае таксама добрая ежа і выпіўка. На гэты раз усё было задумана з вялікім размахам. Кліўлендцы купілі вепрука і два дні перад сустрэчай яго вэндзілі. Запах разыходзіўся амаль на ўсе восем гектараў „полацкавай“ тэрыторыі.

Быць можа, не ўсе чытачы ведаюць аб тым, што аўтар не заўсёды добра сябе адчувае ў часе спаткання са слухачамі. Адносіцца гэта і да мяне. Нярэдка здараецца такое, што я вельмі незадаволены сабою пасля аўтарскай сустрэчы. Маю да сябе прэтэнзію за тое, што не ўсё сказаў, што хацеў, і не так, як хацеў. Бывае і горшае. Выступае яно тады, калі дэкламуючы вершы, забудзеш некалькі разоў тэкст, або саб’ешся з панталыку.

На гэты раз нішто такое не здарылася і я сказаў болей-меней што хацеў і як хацеў. Можа, было гэта вынікам атмасферы. Вёў жа сустрэчу мой стары знаёмы Сяргей К., які, зрэшты, на некалькі тыдняў перад кліўлендскай сустрэчай быў у Варшаве.

Пасля майго даклада і прачытаных вершаў, прысутныя закідалі мяне пытаннямі. Пытанні былі вельмі разнастайныя. Падам для прыкладу, што спыталі мяне, ці з’яўляюся я сваяком беларускага пісьменніка з першай паловы XIX стагоддзя Яна Баршчэўскага. Другое нечаканае пытанне было такое: „Ці не перашкаджаюць вам саветы развіваць беларускую дзейнасць на Беласточчыне?“

Я сказаў, што не толькі не перашкаджаюць, але і памагаюць, што гэта дапамога праяўляецца ў тым, што савецкія вучоныя выкладалі на працягу чатырох гадоў на Кафедры беларускай філалогіі ў Варшаўскім універсітэце, што кожны год Мінск прымае на месяц дваццаць настаўнікаў беларускай мовы з Беласточчыны, што прысылаюць нам многа літаратуры. А на гэта нехта з залы:

— Так, але гэта літаратура камуністычная!

Давялося выясняць, што розная, бо атрымліваем і Дуніна-Марцінкевіча і Багушэвіча, якія камуністамі не былі. Трэба, аднак, сказаць, што не пытанні такога тыпу акрэслілі характар спаткання, якое, на маю думку, было для ўсіх сустрэчай карыснай.

Я не раз хваліўся тым, што на маё аўтарскае спатканне ў Англіі ехаў адзін слухач аж 200 кіламетраў. Гэтым слухачом быў наш зямляк, жыхар з Пасынак Янка Ясвіловіч. Цяпер магу хваліцца, што на маю аўтарскую сустрэчу ў Кліўлендзе праехалі тры беларусы семсот кіламетраў, так яно сапраўды было. А гэтымі беларусамі-энтузіястамі аказаліся Сцяпан Прахарук з Зубава, Аляксандр Кананові з Макаўкі і Аляксандр Шаршуновіч з Бярнацкага Моста. Прыехалі яны, зрэшты, з іншай краіны, з Канады.

Я быў перакананы, што гэтых хлопцаў я ніколі не бачыў. Аднак, высветлілася, што яно не так. Пасля мяне выступіў Аляксандр Шаршуновіч і сказаў, што семнаццаць гадоў таму назад я выступаў у школе ў Старым Ляўкове, у якой ён тады вучыўся. Найбольш дзіўнае было тое, што Шаршуновіч слова ў слова паўтарыў тое, што я семнаццаць гадоў таму назад гаварыў у стараляўкоўскай школе. Зразумела, што гэта не магло мяне не ўсхваляваць.

Даўжэйшая размова з Шаршуновічам даказала, што гэты малады чалавек цэлай сваёй істотай адданы беларускай справе. Шаршуновіч моцна перажывае ўсё, што спалучаецца з беларускасцю як у Канадзе, так і на Беласточчыне. Сказаў ён мне, што актыўна ўключыўся ў рэалізацыю ідэі беларускага фестывалю ў Канадзе. З гэтай нагоды прагне ён разам са сваімі сябрамі запрасіць у Канаду наш слаўны калектыў з Дубіноў. Калі Шаршуновіч толькі даведаўся, што Беларускае таварыства, Беларускі музей і Кафедра беларускай філалогіі зацікаўлены малой камп’ютэрнай друкарняй, абавязаўся зрабіць усё, каб сабраць сродкі і такую друкарню нам падарыць. Шаршуновіч праявіў ахвярнасць і ў адносінах да Беларускага музея ў Гайнаўцы. Уручыў ён мне 100 долараў у фонд музея. Далажылі па 20 долараў таксама Сцяпан Прахарук і Аляксандр Кананові. Дзякую вам, сябры, за тое, што чужына не забіла ў вашых сэрцах беларускага. Хай вядзецца вам як найлепш у далёкай Канадзе!

Алесь Барскі

(Працяг са стар. 1)

ЭНЕРГІЧНА, ЗГУРТАВАНА, РАШУЧА

рыствам „Радзіма“. Як вядома, гэта арганізацыя на працягу многіх гадоў займалася толькі беларусамі, якія знаходзяцца на Захадзе, і не праяўляла ніякага зацікаўлення беларусамі ў Польшчы. Цяпер гэта сітуацыя перамянілася. Я і Канстанцін Майсеня мелі некалькі сустрэч з прадстаўнікамі „Радзімы“ ў Мінску. Апрача гэтага, прадстаўнікі „Радзімы“ нанеслі нам візіт на Беласточчыне. У часе гэтых спатканняў акрэслілі мы формы нашага супрацоўніцтва. Не можа нас не цешыць перспектыва гэтага супрацоўніцтва. Ведаем, што кожны год „Радзіма“ накіруе ў вышэйшыя ўстановы БССР трох выпускнікоў беларускіх ліцэяў у Польшчы. Апрача гэтага запросіць яна кожны год 3-4 нашых пенсіянераў у савецкія дамы адпачынку. На запрашэнне „Радзімы“ будуць ездзіць у БССР нашы вышывальніцы, дзеячы аматарскага руху, дзеячы БГКТ. Наступіць абмен матэрыяламі паміж „Нівай“ і „Голасам Радзімы“. Не можам не падтрымаць прыгожую ідэю „Радзімы“ адносна арганізацыі ў Польшчы фестываляў, у якіх прымалі б удзел нашы мастацкія калектывы і калектывы з БССР, а таксама з Амерыкі і Канады.

А цяпер, сябры, можам перайсці да спраў асветы. Усе ведаем аб тым, што ў сямідзесятыя гады больш дзесяці тысяч вучняў на Беласточчыне вывучала беларускую мову. Сёння стан гэты знізіўся да чатырох тысяч. Ёсць і такія асобы, якія схільны ўсю віну за гэта скінуць на БГКТ, хаця вядома, што школьніцтва знаходзіцца па-за кампетэнцыямі Беларускага таварыства. Зрэшты, абвінавачваюць нас тыя, хто ні разу не паехаў у тыя мясцовасці, дзе не вывучаецца беларуская мова, і таму не ведае, як цяжка змагацца з беларускім нігілізмам і беларускай абыякавасцю. Зразумела, што поўнасцю вырашала б праблему такая трактоўка беларускай мовы, як польскай і рускай моў, а таксама іншых прадметаў. На жаль, пастулат у гэтай справе да сёння не вырашаны. У такой сітуацыі, і так як гэта было і дагэтуль, мусім ездзіць да вучняў і іх бацькоў і пераконваць іх у патрэбе вывучэння роднай мовы. Нялёгкае гэта заданне, але ніхто яго за нас не выканае. І таму звяртаюся да нашых актывістаў, да настаўнікаў, каб памаглі нам у гэтай высакароднай акцыі.

Не без болю ў сэрцы гавару аб беларускім літаратурным руху ў Польшчы. Усім вядома, як дынамічна развіваўся гэты рух, аж восем нашых „белавежцаў“ было прынята ў лік членаў Саюза польскіх пісьменнікаў. Пры гэтым, аднак, вядома, што ўжо каля пяці гадоў беларускія аўтары ў Польшчы не атрымліваюць за сваю творчасць ганарараў. На жаль, гэтай балючай праблемы нам не ўдалося вырашыць. На працягу апошніх чатырох гадоў мы выдалі толькі адну кнігу — „Пожню“ Васіля Петручука. Перспектывы на найбліжэйшы перыяд не найлепшыя, хаця трэба сказаць, што ў апошнія месяцы атрымалі мы дазвол на выданне далейшых трох кніг, аднак зноў без ганарараў.

З радасцю мусім сказаць, што з вялікай дапамогай прыходзіць у гэтай справе савецкае выдавецтва „Мастацкая літаратура“, якое намервaецца ў бліжэйшы час выдаць кнігі чатырох нашых аўтараў.

Калі гаварыць аб літаратурным аб’яднанні, дык нельга не сказаць некалькіх добрых слоў аб міжнароднай навуковай канферэнцыі, прысвечанай „Белавежы“, на якую апрача краёвых вучоных прыехала чатырох даследчыкаў з БССР і адзін з ЗША. Гэта было сапраўднае свята беларускага слова ў Польшчы.

Бадай што найбольш пахвальных слоў можна сказаць аб беларускім аматарскім руху. Не можа не цешыць лік нашых калектываў і перш за ўсё мастацкі ўзровень. Радуе і зацікаўленне гадавымі аглядамі „Беларуская песня“, якія праводзяцца ў найбольшай зале Беластока — філармоніі. Асабліва прыгожы і атракцыйны быў апошні агляд, на якім прысутнічаў вельмі добры калектыў з БССР — „Лявоны“ з Воранава.

Удалося нам, дзякуючы прыхільнасці Міністэрства культуры, атрымаць больш як 20.000 трансферовых рублёў для куплі 122 строяў на выспецыялізаванай фабрыцы ў Мінску. Гэтыя касцюмы прынамсі ў пэўнай ступені вырашаць праблему вопраткі для нашых харыстаў. Аднак найважнейшая справа, якой не можам не захапляцца, гэта пастава ўдзельнікаў нашых калектываў, якія адзначаюцца вялікім энтузіязмам і вялікай самаахвярнасцю. Не магу тут не пакланіцца і не падзякаваць гэтым цудоўным людзям.

І ўрэшце справа Беларускага музея, які стаўся новай якасцю ў дзейнасці нашага таварыства. Галоўны цяжар, звязаны з пабудовай, узяў на сябе сябра Канстанцін Майсеня. Зроблена вельмі многа, але перад намі яшчэ многа работы, якой не выканаем да канца без ахвярнасці ўсіх. На жаль, многія сярод беларускіх дзеячоў праяўляюць у гэтай справе поўную абыякавасць. Няхай гэта ляжа ганьбай і сорамам на іх сумленне. Не магу тут устрымацца, каб не падзякаваць беларусам з Аўстраліі, Англіі, Бельгіі, а перш за ўсё з ЗША і Канады, якія дагэтуль унеслі ў фонд пабудовы Музея 12.000 долараў. Без гэтай дапамогі мы мусілі б ужо затрымаць пабудову Музея, бо наш доўг будаўнікам на сённяшні дзень складае сем мільёнаў злотых. На шчасце, удалося нам атрымаць з Міністэрства фінансаў дазвол на продаж долараў па найвышэйшых вольнарынкавых цэнах. Вось з гэтым і звязваем надзею на прадаўжэнне пабудовы Беларускага музея, хоць фінансавыя патрэбы ў гэтай галіне вельмі вялікія.

У гэтым месцы хацеў бы я закрануць праблему, аб якой яшчэ ніколі ніхто не гаварыў на дзесяці папярэдніх з’ездах БГКТ. Маю на думцы беларускую эміграцыю. Паводзілі б мы сябе нелаяльна і нягодна, калі б працягвалі ў іх бок адну руку і прасілі дапамогі для нашых мерапрыемстваў і ў той жа час другую руку заціскалі ў кулак і стараліся нанесці па эміграцыі ўдар. Знаходзячыся многа разоў на Захадзе, я пераканаўся што многія, многія эмігранты гэта верныя сыны і дочкі Беларусі, якія па сённяшні дзень не здрадзілі ні беларускай мове, ні беларускай традыцыі, ні беларускай культуры. А тое, што беларускія эмігранты маюць свае ўласныя палітычныя по-

(Працяг на стар. 11)

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

БЕЛАВЕЖА

СТАРОНКА ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАГА АБ'ЯДНАННЯ ПРЫ ГП БГКТ № 353

ГАЛІНА ДУБЯНЕЦКАЯ

Галіна Дубянецкая нарадзілася ў 1962 годзе ў Мінску. Закончыла Мінскі педагагічны інстытут замежных моў па спецыяльнасці англійскай і французскай. З гэтых моў перакладае на беларускую паэзію. Працуе ў Інтытуце літаратуры імя Янкі Купалы АН БССР. Свае вершы друкавала ў „Маладосці“, „Беларусі“, „Днях паэзіі“ і іншых літаратурных часопісах.

ПАЭТЫЧНАЯ ХВАРОБА

Прывід казкі варушыць пялёсткамі,
Навявае водар уплёскамі,
Ад начэй адбірае змрок,
Дні туманам замгляе знарок,

Смокча сілы з душы без літасці...
О, якую б замову вынайсці,
Каб растала рухомая муць,
Каб дазволіла ў квет зазірнуць?

Бачна ў квеце раса каляровая,
Як трапляе ў святло месяцовае —
Ды няможна той келіх схапіць
Ды расы тае хмельнай адпіць.

Зелле ўспыхвае, фарбы мяняюцца,
І адрозніць выпала мне:
„Вецер дужае, хвалі ўздымаюцца,
І калышуцца пэрлы на дне...“

І — туман. Больш ні знаку не высветліць.
Як жа казку з палону вызваліць?
Ледзьве месяц выплыве зноў —
Пачынаюцца ловы слоў.

„Вецер дужае, хвалі ўздымаюцца...“
Што ж далей там, у збеглым тым сне?...
Нізка крохкая разрываецца —
„І калышуцца пэрлы на дне“.

Таямніца ў-пупышку сцінаецца,
Неспазнаная, ў сэрцы жыве.
Дзядзька Колас у вус пасміхаецца,
Шызы голуб на галаве.

КУПАЛЛЕ

Дзень яснакрылы веі стуляець,
Травы малітваю водар ліюць.
Дзеці Ярылы спеў пачынаюць,
Шэрыя цені з багны ўстаюць.

Ноч сінякрылая ў месячным чоўне
Выплыла зоркі-лілеі збіраць.
Дзеці Ярылы выкрэсваюць промні,
Шэрыя цені воддаль дрыжаць.

Хорам адкрылі, скінулі сходні
З вышаў свяцілы на вогкі мурог.
Дзеці Ярылы ўзнімаюць паходні,
Шэрыя цені вартуюць мрок.

Плоймы жарынаў пад неба шугаюць,
Вось-вось уголас адкажа Сусвет.
Дзеці Ярылавы Кветку шукаюць,
Шэрыя цені цягнуцца ўслед.

Рання вятрылы срэбрам нальюцца,
Браце, ў тумане са шляху не збоч.
Дзеці Ярылы за рукі бяруцца,
Шэрыя цені хаваюцца ў ноч.

РАЗВІТАННЕ З ЛЕТАМ

Прыліпшы да акна ў вагоне,
Співаю зрокам сум палёў,
Лета ляжыць ўжо у адхоне.
Калі памерла? Хто ізноў
Паспеў нацешыцца ім ўдосталь,
Каму ласкавае было? Ах, Лета!
Пачакай хвіліну —
Чаму так хутка працвіло!

Цягнік маланкай дзесь імчыцца
— лета дагнаць? Ужо магчыма толькі ў сне.
Цягнік жыцця, ты не спяшайся,
Яшчэ належыцца штось мне!
Яшчэ чакаю прагна шчасця,
Яшчэ не выпіла да дна
Лёсам налітага мне ў чарку
Горка-салодкага віна.

А. Аніпэўская

АГАРОДНІКУ

Кветкі твае, як дзеці,
растуць цудоўна ў агародзе.
Вадой крынічнай ты ўсе поіш
на акуратных градках.

Сонца цалуе іх, а ветрык
сардэчнай абнімае ласкай.
Людзям яны, як песні,
няхай прыносяць славу!

Агароднік, кветкі ты заўсёды
даглядай і сцеражы, ды ведай:
Штодня ім прыглядацца трэба
глыбінёй празрыстай зрэнак.

Бо толькі як задумаешся
або адвернешся, то зараз
пустазелля хмары,
як варвары,
блакітнае закрыюць неба.

Юрка Баена

РОЗДУМ НАД КАЛЫСКАЙ

Каля калыскі шчаслівыя маткі
мовы цураюцца — і аніґадкі.
На братняй гавораць прачулыя словы
да беларусікаў белагаловых.

Д. Бічэль-Загнетава

Дык пачынаецца ўжо ад калыскі.
Дзеці з матулі сваёй малаком
Не высысаюць айчыннае, блізкай,
Мовы сваёй беларускай. Як ком

Будзе яна ў горле вязнуць ім потым,
І называць яе стануць чужой,
І вывучаць ім не прыдзе ахвота,
Братнюю мову прызнаюць сваёй.

Без роднай мовы сваёй беларускай
Як жа жыць можа мой кроўны народ?
Ён жа не звер, не нямая ён гуска,
Каб мог без мовы ўміраць з году ў год.

Апамятайся, народзе мой мілы,
Мовы айчыннай сваёй не кідай!
Калі не хочаш стаяць над магілай —
Мову шануй і шануй родны край!

Віктар Швед

Віктар Варшыльскі

ФАШЫСТОЎСКІЯ ДЗЯРЖАВЫ

Неўзабаве пасля вайны 1914—1918 у Еўропе ўзніклі першыя
фашыстоўскія дзяржавы У гэтых дзяржавах
сонца ўзыходзіла і заходзіла ў звычайную пару апраменьваючы
дахі сяліб і ўзгоркаў зялёны схіл У аборах
лагодна рыкала быдла Мацяркі на досвітку
будзілі дзяцей цалуючы іх у лоб Бацькі вярталіся з работы
з радаснай стомай у касцях удыхвалі
дым хатняга ачагу а пасля абеду
засыналі ў фатэлі альбо майстравалі ўпарта альбо таксама
з запалам ігралі Дзеці
гулялі ў схованкі ў лапту і ў коніка Малым
дзяўчынкам вырасталі грудзі і дзяўчынкі з дня ў дзень
змяняліся ў вялікіх дзевак поўных шэптаў
шолахаў бы дрэвы ў лесе хіхікання раптоўнага ад якога
хлопцам рабілася суха ў горле Летнімі вечарамі
на заслонках падсветленых знутры зыходзіліся цені
разыходзіліся і зноў зыходзіліся закахана А ўзіму
закаханыя ўдыхвалі вуснамі пару з вуснаў ва ўснежаных агародах
І яшчэ
можна ўпамянуць пра катоў што выгібваліся каблуком пра вераб'ёў
што ўзляталі над вуліцаю пра старых на захаце пра кветкі
зрэзаныя і ў вазоніках пра медсясцёр
што падавалі хворым градуснік пра людзей з мятлою
што замяталі вуліцы Пра драўніну
што рассыхалася ў баразне ў полі набрынялую вецер
у зарасніках І яшчэ можна
шмат пералічыць з'яў якія сведчаць што
Бо ж не было знакаў на небе жалобных камет
вады ў кроў змененай палыхаючых кустоў бо ж
жыццё праходзіла звычайна таму сапраўды ў дзяржавах гэтых шмат было
людзей звычайных і людзей добрых і такіх якія
не ведалі аб нічым і якім
не прыходзіла ў галаву і якія
не адчувалі сябе супольна вінаватымі і якія
не мелі з гэтым нічога і якія нават
не чыталі газет або таксама чыталі нядбайна занятыя
думкамі аб тым што трэба паладзіць
працякаючы дах даць
чаравікі шаўцу пасватацца выпіць
куфаль піва вымяшаць фарбы запаліць свечку і якія
сапраўды не спасцерагалі страху ў вачах суседа не
чулі як дрыжыць голас у пытаючага пра дарогу не
спасцерагалі розніцы не чулі
голасу ў сабе альбо калі
здагадваліся чагосьці не маглі нічога зрабіць і пацяшаліся
кажучы Мы дык хаця
не робім нічога дрэннага жывем як жылі заўжды Што было праўдаю
А ўсё такі былі гэта
фашыстоўскія дзяржавы

Пераклаў з польскай
Сакрат Яновіч
(Са зборніка *„Знікненне гатункаў“*, 1970 г.)

РЭВАЛЮЦЫЯ І КОНТРРЭВАЛЮЦЫЯ

Нядаўна вы перадрукавалі са „Звязды“ вялікі артыкул „Рэвалюцыя і контррэвалюцыя“. Што ж, у нас ён таксама выклікаў вялікі рэзананс. Але зусім неадназначны. Як можна расцэньваць, напрыклад, выпады супраць Ластоўскага, супраць Ларысы Геніюш? Я напісаў у „Звязду“ і пішу вам: уявіце сябе на месцы Ларысы Геніюш. Вы сумленна працуеце дзеля шчасця свайго народа, вы нічога крымінальнага не зрабілі, а вас штодня цягаюць у НКВД. Вы назіраеце, як гіне мова, як невядома куды знікаюць вашы знаёмыя, сябры, вядомыя дзеячы культуры. І тут прыходзіць з войскамі Гітлер. А між іншым 10-ы том „Малой Савецкай Энцыклапедыі“ з 1938 года піша пра яго, як пра „віднага еўрапейскага палітыка, дзеяча нямецкага рабочага руху“. І гэты Гітлер здымае забароны з мовы, з нацыянальных сімвалаў.

Як было не памыліцца такім, як Геніюш? Ці можна абвінавачваць іх, што яны радаваліся вызваленню ад бальшавізму, калі пад гэтай назвай яны перажывалі сталінізм?

Не ведаю, ці правільна вы зрабілі, перадрукаваўшы гэты артыкул. Ён цікавы, але надта спрэчны, тэндэнцыйны. У гэтым сэнсе хацеў бы звярнуць вашую ўвагу на № 9 часопіса „Нёман“. Там ёсць артыкул Анатоля Сідарэвіча „Экскурс у гісторыю...“. Там і Ластоўскі не выглядае „ворагам беларусаў“, і імёны іншых дзеячоў культуры не заплямлены, і ёсць сапраўдны клопат пра вырашэнне нацыянальнага пытання на Беларусі. Вось яго б лішні раз перадрукаваць!

Праўда, часопіс „Нёман“ — рускамоўны. Але хіба цяжка перакласці? Тым больш такі артыкул, дзе крычаць самі факты, а не стомленыя хлусней навукоўцы.

Вітаўт Мартыненка, Мінск

Ад рэдакцыі: Перадрукоўваючы за „Звяздой“ матэрыялы „круглага стала“, які адбыўся на гістарычным факультэце БДУ імя Леніна ў Мінску („Вырашэнне нацыянальнага пытання ў Беларусі: рэвалюцыя і контррэвалюцыя“, „Ніва“ № 36-38) хацелі мы паказаць нашым чытачам пачатак звароту, які пачынае адбывацца ў афіцыйнай савецкай гістарыяграфіі. Час перабудовы і яўнасці спрые новаму падыходу да тых гістарычных падзей, з'яў і асоб, якія раней ацэньваліся адмоўна, а ў сапраўднасці несправядліва. Дыскусія даказвае, што зараз гісторыкі прэзентуюць самыя розныя, часта тэндэнцыйныя погляды на навейшую палітычную гісторыю Беларусі і што гістарычныя навукі павінны па-новаму падыйсці да нацыянальнага пытання. Не было намерам рэдакцыі дыскрэдытаваць культурных і незалежніцкіх дзеячоў. Наша рэдакцыя зацікаўлена публікацыяй матэрыялаў, кранаючых складаныя праблемы нашай нацыянальнай гісторыі і будзем, час ад часу, перадрукоўваць цікавыя артыкулы з савецкай перыёдыкі.

В. Луба

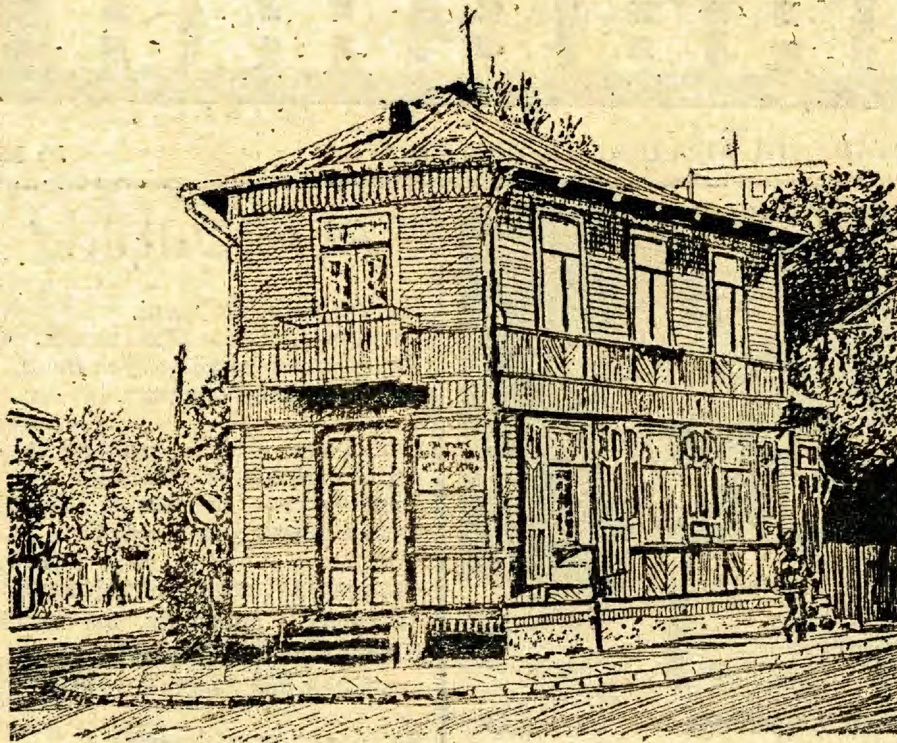

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

Стары Беласток. Вул. Мазавецкая. Мал. У. Петрука.

БУДУЕМ ЛІЦЭЙ!

Грамадскі камітэт пабудовы Агульнаадукацыйнага ліцэя з беларускай мовай навучання ў Гайнаўцы паведамляе, што ўжо адкрыты рахунак на ўплаты ў замежнай валюце. Ахвяраванні ў замежнай валюце можна надсылаць на адрас: Społeczny Komitet Budowy LO z bjn w Hajnówce. Narodowy Bank Polski, Oddział w Hajnówce, ul. 1 Maja 34 Nr konta 5151.

Гавораць нашы карэспандэнты

Адзін з першых карэспандэнтаў „Нівы“. Яго сувязь з намі сягае 1956 г., калі мы ўзяліся за будаванне гмаху нашай нацыянальнай свядомасці. Калі пачалі складаць цаглінкі гэтага гмаху. Валодзя ў 16 год падключыўся адразу. Цяпер ён перажывае перыяд нейкага застою ў пісанні, хаця дзейнічае на беларускай ніве па-даўнейшаму.

Жыве ў вёсцы Кузава, а працуе на станцыі Чаромха.

— Валодзя, вы пра многіх пісалі ў сваіх карэспандэнцыях. Давайце ж цяпер пагаворым пра вас. Якія былі пачаткі вашай багатай і бурнай у свой час карэспандэнцкай дзейнасці?

— Пачатак быў такі, што ў 1956 г., як толькі „Ніва“ паказалася на свет, я і кінуўся да яе як да сваёй газеты. У хуткім часе нарадзілася і „Зорка“ і яна, помню, аб'явіла конкурс на малюнак пра вайну. Я нарысаваў малюнак на тэму здарэння ў нашай хаце — у час акупацыі партызаны стралялі ў немцаў і аднаго забілі. Я нарысаваў нашу хату знутры і ляжачага на падлозе немца. Малюнак гэты, напісаўшы некалькі слоў, паслаў у рэдакцыю „Зоркі“. Пры-

Тыдзень у БССР

Аляксей Карпюк, вядомы беларускі пісьменнік, пражываючы пастаянна ў Гродне, паслухаўшы, што мяне цікавяць жыццё і справы гродзенскіх палякаў, коратка, камандзірскім тонам заявіў:

— Вось і добра. Сёння ў сем вечара тутэйшыя палякі якраз і збіраюцца на сустрэчу з Барбарай Ваховіч.

Яна — вядомы журналіст, таленавітая пісьменніца, вопытная актрыса, а перш за ўсё нястомны шукальнік слядоў, астаўшыхся ад жыцця і творчасці самых славутых польскіх пісьменнікаў.

Да вечара заставалася яшчэ шмат часу. Хацелася пабачыць горад, у якім я дагэтуль яшчэ ніколі не бываў. Але як? Аднаму? Рашыў пакарыстацца дапамогай сяброў-журналістаў з „Гродненской правды“. Прыняў мяне намеснік галоўнага рэдактара **Язэп Іванавіч Багіно.** І адразу загаварыў са мною па-беларуску. Я з прыемнасцю заўважыў у яго на стале навейшы нумар нашай „Нівы“.

— Ай, што за бяда! — развёў рукі Язэп Іванавіч. — Якраз няма на месцы аніводнай рэдакцыйнай машыны, але зараз мы нешта прыдумаем...

І, сапраўды, прыдумалі. Неўзабаве ля пад'езда Дома друку стаяла новенькая лада-самара. На яе дзвярах здалёк можна было прачытаць надпіс: **Тэлебачанне.** За рулём сядзеў старэйшы чалавек, які, вітаючыся са мною, назваў сваё імя і імя па бацьку. Я дачуў толькі, што ён Генрык і загаварыў да яго па-польску.

— Так, я паляк з дзеда-прадзеда, — адказаў ён мне таксама на чыстай польскай мове, нават без гэтага прыспеву, так характэрнага для ўсходніх палякаў. Пан Генрык нарадзіўся і выхаваўся ў адной з прыгранічных вёсак на Нёманшчыне, але Гродна ведае як свае пяць пальцаў. І не то, што ведае, дзе і як праехаць, але аб кожным выдатнейшым архітэктурным — гістарычным і сучасным — помніку апавядаў мне як найлепшы праваднік, як найбольш вопытны гід.

Звесткі пра Гародню датуюцца XI—XII ст.ст., а найбольш трывалым сведкам гэтай даўніны, безумоўна, з'яўляецца **Барысаглебская царква,** званая ў народзе **Каложай.** Царква пабудавана на высокім беразе Нёмана яшчэ ў палове XII ст. На жаль, толькі палавіна яе муроўкі пратрывала ўсялякія нягоды.

Ад Каложы паехалі мы на Замчышча... І так па ўсяму гораду, па гісторыі і сучаснасці.

— А магілу Элізы Ажэшка пан не пажадаў бы наведаць? — запытаў у мяне пан Генрык. І неўзабаве спыніліся мы ля варот старых могілак. Памяць аб выдатнай польскай пісьменніцы ўвекавечваў просты, хаця і салідны крыж з чорнага мармуру, а аб'ём магілы вызначалі чатыры, таксама мармуровыя стоўбікі, спалучаныя металічнымі прутамі. І два надпісы на польскай мове: вышэй — **„Станіслаў Нагорскі, 1826—1898“.** Гэта пра яе шматгадовага сябра, наканец і мужа. І ніжэй — **„Эліза Ажэшкова-Нагорска, 1841—1910“.** Ды кветкі, цэлы дыван жывых кветак, якія тут садзіць і даглядае гараднянка **Валерыя Барэвіч** і яе ўся сям'я. А кветкі ў вазачцы, гваздзікі, таксама свежыя-свежыя, яны ад Барбары Ваховіч, якая завітала ў Гродна, каб павандраваць слядамі аўтаркі „Над Нёманам“.

Яе сустрэча была наладжана ў прасторнай актавай зале Гродзенскага універсітэта. Знаходзілася там некалькі соцень чалавек. І слухалі яны, быццам зачараваныя. Барбара Ваховіч, стоячы ля мікрафона, быццам найлепшая артыстка, вадзіла сваіх слухачоў па жыццёвых сцежках Генрыка Сянкевіча, Стэфана Жаромскага, Элізы Ажэшка... Без малейшага перапынку выступала яна дзве гадзіны. А што сказ, дык і заклік, каб не забываць сваёй мовы роднай, каб не адварочвацца ад культурнай спадчыны бацькоў і дзядоў... Польскі мы люд, пястоўскі, ягелонскі... У адказ стыхійна, ад сэрца, узнімаліся шчырыя воплескі, ладкавалася псіхічная еднасць.

Я ўціснуўся ў крэсла ў другім радзе. Сядзеў, слухаў і апладзіраваў пані Ваховіч разам з усімі, але ў душы адчуваўназойлівы смутак. Ці ў нас, у Беластоку, змаглі б мы сабраць аж столькі беларусаў на сустрэчу з найбольш слаўным беларускім пісьменнікам ці дзеячом культуры? Ясна, гродзенскія палякі перажываюць пакуль што ўздым сваіх творчых і арганізацыйных магчымасцей.

сталі мне ўзнагароду — кніжку. У лісце, які быў далучаны да кніжкі, быў заклік, каб я пачаў супрацоўнічаць з „Нівай". Неяк, заехаўшы ў рэдакцыю „Нівы", сустрэўся я з Аляксандрам Амільяновічам і расказаў пра сябе. У той час Амільяновіч пачаў у „Ніве" друк аповесці „Дэсант „Дальнія". Я расказаў яму і пра ваеннае здарэнне ў нашай хаце. Ён спытаў мяне, ці не хачу сустрэцца з тым Валодзькам, які ў нас пастраляў немцаў. Я моцна здзівіўся, бо ў нас у вёсцы не ведалі нічога пра яго і дзе жыве. Амільяновіч сказаў, што гэты Валодзька, то Ян Анацік і жыве ў Беластоку. Мы дамовіліся зрабіць публічную сустрэчу з Анацікам і Амільяновічам у Чаромсе. Адбылася яна ў студзені 1959 г. у кінатэатры „Калеяж". З той пары я пачаў быць частым госцем у „Ніве".

— А пісанне?

— Пачынаў пісаць на рускай мове, бо беларускай літаратурнай я не вучыўся, але ведаў і гаварыў на нашай гаворцы. Ужо з пачаткам 1959 г. пачаў памалу пераходзіць на беларускую мову.

— Ці помніце першую сваю карэспандэнцыю?

— Першая мая інфармацыя была кароценькая, у 1957 г., пра Юсціна Саласцюка — старэйшага дзядзьку, які на часопісы і газеты выдаваў у той час каля 170 зл. У яго былі ўсе польскія, рускія газеты, была ад пачатку і „Ніва". Пасля пісаў агульна пра працу і культурную дзейнасць, а яшчэ пасля, калі трохі аброс у пер'е, то пад псеўданімам „Мацейка" пачаў недзе ў пачатку 60-тых гадоў пісаць крытычныя карэспандэнцыі.

— Вы былі вядомы, як крытычны карэспандэнт. Вы змагаліся з бюракратызмам, стараліся памагаць людзям. Адкуль такі напрамак?

— Я меў пастаянную сувязь з людзьмі, безупынна назіраў. І ў прафесіянальнай працы, і ў грамадскім жыцці бачыў я цмат недахопаў, бюракратыі. Я не мог гэтага спакойна пераносіць. Аднак не выйшла з таго нічога, а я сам стаў ворагам кожнага крытыкаванага. Калі пабачыў, што падаючы канкрэтныя факты, нічога не змяняю, а толькі ворагаў нажываю, перайшоў да пісання „Казак для дарослых".

— Гэта была цікавая форма крытычнай публіцыстыкі.

— То былі сапраўдныя факты, з той толькі розніцай, што „героі" маіх казак называліся: „князь", „цар", „гетман". Кожны хто чытаў, ведаў пра каго і пра што напісана.

— Дазвольце, аднак, запярэчыць вашаму песімізму, што крытычныя вашы публікацыі ніякай карысці не давалі і нікому не памаглі. Яны ж бударажылі грамадскую апінію і вельмі многім людзям памаглі.

— Мая крытыка давала задавальненне і прыносіла нейкую карысць простым, звычайным людзям. Людзі нават пачалі прыходзіць да мяне, прасілі „апісаць", ці „скрытыкаваць" заўважаныя ці перажытыя імі здарэнні. Праўда, у адказах на крытыку на старонках „Нівы" таксама некаторыя чыноўнікі дзякавалі мне за ўзнятую праблему, аднак такіх было мала. Некаторыя ж, сустрэўшы мяне, адварочваліся або гаварылі: „Уцякай ад яго, бо зараз скрытыкуе ў „Ніве"!"

— Ці толькі слабыя вынікі вашай крытыкі былі прычынай, што ўжо пару гадоў не пішаце?

— Я не парваў сувязі з „Нівай", прыязджаю і то часта. Думаў, што і пісаць буду. Аднак, на мяне найгорш уздзейнічае маё мясцовае асяроддзе і, між іншым, чыгуначныя чыноўнікі. Мяне выбралі старшынёй загадкавай рады ПРОН і там я пачаў канкрэтна на сходах паказваць на ўсе недахопы ў нашай працы. У выніку дабіўся таго, што адбылося ў нас у Чаромсе выязное пасяджэнне Ваяводскай рады ПРОН, у якім прыняў удзел яе старшыня праф. Пётр Борань. Пазнаёміўшыся з сітуацыяй, ён звярнуўся да нашага начальства з заклікам наладзіць многія балючыя справы, таксама і суадносіны між працоўнымі і адміністрацыйнымі ўладамі. Гэтакім чынам старшыня ПРОН падтрымаў маю лінію. Мне цяпер лягчэй працуецца.

— Чаму б вам пра ўсё гэта не пісаць?

— Адкажу коратка: пакуль што не было часу з-за працы. Я змяніў прафесіянальную працу і яна мяне вельмі заняла, і ў хаце былі справы важныя. Я таксама знаходжуся часта ў камандзіроўках.

— А ці будзеце пісаць?

— Думаю, што крытычнага стану па гэтаму пытанню ў мяне няма. Час дазволіць — зноў пачну. Матэрыялаў для публікацыі хапае.

— І апошняе пытанне: вы пісалі на вельмі добрай беларускай мове. Не вучыліся беларускай мове ў школе. Дзе навучыліся?

— „Ніва", „Ніва" і яшчэ раз „Ніва". Я ж не толькі пісаў, але і чытаю „Ніву". І кніжкі беларускія. У мяне свая немалая бібліятэка. Многа беларускіх кніжак. Ну, і казкі, і песні нашы — усё гэта я вельмі люблю.

Інтэрв'ю ўзяла
Вера Валкавыцкая

Такое штосьці памятаем мы з 1956—1957 гадоў, калі пачынала сваё існаванне БГКТ і „Ніва", калі засноўваліся самадзейныя калектывы. Калі Ніна Мушынская змагла яшчэ адтанцаваць задзёрыстую „польку" і ганарлівую „Лявоніху"...

Доўга Барбару Ваховіч не адпускалі са сцэны. Кветкі, падзякі, дэкларацыі аб намаганнях, каб гуртавацца для ратавання сваёй культурнай і асветнай спадчыны. Адна старэйшая жанчына выступіла нават з даўжэзнай вершаванай падзякай, у якой славіла талент і здзейсненні Барбары Ваховіч. Дзяўчынка з Ласосны, што пад самым Гроднам, з гордасцю заявіла, што ў гэтым школьным годзе яна і яе сяброўкі распачалі вучыцца польскай мове. Праўда, яе пальчышэна была яшчэ вельмі ж шурпатая, пяючая, перамешана з рускімі і беларускімі словамі, але ў выказваннях адчувалася шчырасць і сапраўднае жаданне, каб заглыбіцца ў культурнаасветнае рэчышча сваіх бацькоў і дзядоў. Выступала яшчэ многа розных людзей. Сярод іх і дзяўчына з Ліды, Тэрэза. Яна — старшыня **Клуба прыхільнікаў польскай культуры ў Лідзе.** Даволі добра гаварыла па-польску. Пра яе і пра гэты клуб прыдзецца пагутарыць мне асобна, іншым разам, бо вось **Генадзь Шушкевіч** кажа, што мае да мяне нейкую справу. Гэта кандыдат матэматычных навук, малады навуковы супрацоўнік Гродзенскага універсітэта і адзін з заснавальнікаў Польскага культурна-асветнага таварыства ў Гродне. Справа аказалася простая. Хацеў ён ведаць, як дзейнічае ў нас БГКТ, як выдаецца „Ніва". Іншыя перадавыя дзеячы гэтага Таварыства пайшлі праводзіць Барбару Ваховіч, а ён, Генадзь Шушкевіч, узяўся спадарожнічаць мне ў гасцініцу „Беларусь".

— Мне хочацца з некім шчыра пагутарыць па-польску, — кажа пан Генадзь, хаця валодаць польскай мовай яму яшчэ цяжкавата. Не вучылі дагэтуль гэтай мове ў Беларусі, але ўжо пачалі вучыць. І ў самым Гродне ў некаторых школах неўзабаве таксама дзеці адазвуцца папольску.

Віктар Рудчык

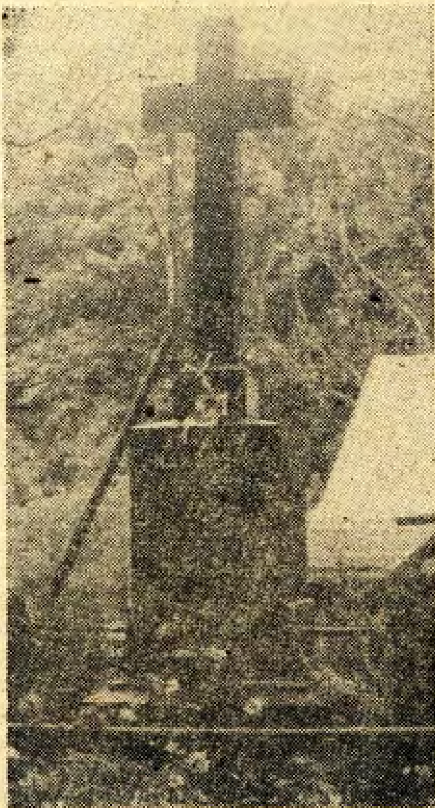

Магіла Элізы Ажэшкі і яе мужа Станіслава Нагорскага.

Фота аўтара

НАРОДНЫЯ ЎБОРЫ ДЛЯ КАЛЕКТЫВАЎ

Многа клопатаў маюць нашыя калектывы з народнымі беларускімі ўборамі. Часта бракуе грошай, а калі ўжо тыя знойдуцца, дык няма каму выканаць заказ. Зараз з дапамогай нашым калектывам прыйдуць сябры з БССР.

Ужо 33 гады ў Мінску працуе Вытворча-мастацкі камбінат Тэатральнага фонда Саюза тэатральных дзеячоў БССР, які займаецца вырабам сцэнічнага адзення і танцавальнага абутку. Кожны год успомнены камбінат выпускае 22,5 тыс. камплектаў розных касцюмаў і 6,5 тыс. пар ботаў. Працуе ў ім 300 высокакваліфікаваных спецыялістаў. Упершыню ў гэтым годзе мінскі камбінат будзе выконваць заказ за граніцу.

Па ініцыятыве ГП БГКТ у гэтым годзе быў накіраваны заказ на выкананне 122 народных убораў для беларускіх калектываў з Гайнаўкі, Чыжоў, Гарадка, Рыбалаў, Дашоў і Старога Ляўкова. Будзе выканана 26 відаў строяў, а запраектавала іх мастачка Галіна Юрэвіч.

13 кастрычніка быў падпісаны ў Варшаве кантракт на выкананне ўспомненых убораў паміж цэнтраляй замежнага гандлю „Ars Polena" і „Белорусинторгом" пры Савеце Міністраў БССР.

Як паінфармавала нас дырэктар Вытворча-мастацкага камбіната Ала Паўловіч і старшы тавараўед „Белорусинторга" Ірына Яновіч, заказ будзе выканаы ў лістападзе, а гатовыя строі яшчэ ў гэтым годзе будуць прывезены з Мінска ў Беласток на спецыяльным аўтобусе.

В. Луба

ТАК БЫВАЕ...

ВАСЯ

Вася хадзіў да Марысі два гады і ўжо дамовіліся наконт тэрміну шлюбу, але пасварыліся і ўсё разляцелася. Вася рашыў ажаніцца з дзяўчынай з суседняй вёскі. Як надумаў, так і зрабіў. Марыся чамусьці не выходзіла замуж, хаця кавалераў мела многа.

Аднойчы сустрэлася Марыся з Васем у горадзе. Пагулялі ў парку, і Вася сказаў, што паедзе з ёю і будзе жыць разам да апошніх сваіх дзён.

Дзяўчына згадзілася, бо кахала свайго Васька. Праз год нарадзілася ў іх дзяўчынка. Маладым абрыдла вёска і выехалі ў горад. Васька пачаў працаваць на фабрыцы, а Марыся сядзела дома і выхоўвала дачку.

Калі дачцы было тры гады, Васька, не гаворачы нічога Марысі, вярнуўся да сваёй жонкі. Жонка прыняла яго і жывуць добра. Дзяцей у іх няма.

Марыся вярнулася да бацькоў на вёску і сама гадуе Гражынку. Многа людзей пытала Ваську, чаму ён так зрабіў, а Васька адказвае, што хацеў аставіць па сабе нашчадка, бо ведаў, што яго жонка не можа мець дзяцей.

Аўрора

КАЗАНОВА

— Прыйдзі да мяне паслухаць сучасную музыку, — прапанаваў Юрка Касі.

— Добра, — згадзілася Кася.

Калі Кася наведала Юрку, аказалася, што бацькоў няма дома, а магнітафон сапсаваны. Юрка пачаў заляцацца, і Кася не апаматалася, як апынулася ў ложку. Больш яны не сустракаліся. Праз тры месяцы Кася даведалася, што зацяжарыла. Юрка бескалапотна далей водзіць дзяўчат дамоў.

Аўрора

БЕЛАРУСІКІ

Pankiewicz Ewa, Mniejszości narodowe na Białostocczyźnie w okresie okupacji hitlerowskiej i w pierwszych latach po jej zakończeniu. (Wstępne spostrzeżenia i postulaty badawcze). *Zeszyty Naukowe Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku*, z. 19. Humanistyka t. IV, dział — 4 — Prace Historyczne — Białystok 1977, s. 145—154.

Pankiewicz Jacek, Wielkie miasto Sokrata Janowicza. *Magazyn Rodzinny* 1974, nr 3, s. 32, il.

Paulenka M.A., Narysy pa belaruskamu slovatvarennju. Zanoczyja asabovyja naminacyi ú starabelaruskaj move, Mińsk 1978. Rec. Baranek E. *Slavia Orientalis* R. 30: 1981, nr 1, s. 80—81; Boryś W., *Rocznik Slawistyczny* t. 40. 1930, cz. 1, s. 115—118.

Pauls John P., Monoftongi na miejscu *é, e i o* w dialekcie kobryńskim (Białoruska SRR). Tł. z ang. Jadwiga Ziemniczkowa. *Slavia Orientalis* 1970, nr 1, s. 77—80.

Pawluczuk Włodzimierz, Białorusini jako grupa etniczna. *Studia Socjologiczne* 1968, nr 2, s. 35—50.

Pierzchała Jan, Ktokolwiek będziesz w nowogródzkiej stronie. *Poglądy* 1969, nr 21, s. 7—8, il.

Pierzchała Jan, Pieśń białorusko-polska. (Braterstwo kultury). Opole 1972, m 12 s. 16—17, il.

Pietruczuk Wasil, Było. (Życiorys mieszkańca Białegostoku). Tł. z białor. Jerzy Plutowicz. *Kontrasty* 1979, nr 10, s. 22—26, il.

Pietruczuk Wasil, Było. (Życiorys mieszkańca Białegostoku). Tł. z białor. Jerzy Plutowicz. *Kontrasty* 1980, nr 1, s. 41—44.

Piontek Sobiesław, Polska piosenka w Witebsku. (IV Konkurs Piosenki Polskiej na Ziemi Witebskiej), *Nadodrze* 1981, nr 2, s. 3.

Płatonow R., Wospitanije atieisticzeskoj ubieżdiennosti. Propaganda naucznogo atieizma w sistemie idieologiczeskoj diejatielnosti partijnych organizacyj Bielarussii 1959—1972 gg, Mińsk 1973. Rec. Dobrowolski Józef Andrzej, *Euhemer* 1974, nr 4, s. 152—154.

Pobol Leonid, Dierewiannoje rało iz torfianika w dier. Kapłanowiczi. *Acta Baltico-Slavica* t. 5: 1967, s. 117—128, il., rys., mapa. Sum.

Pobol Leonid, Konferencja archeologiczna w Mińsku w 1966 r. Tł. *Acta Baltico-Slavica* t. 5: 1967, s. 462—465.

Pobol Leonid, Kociszewski Longin, Z badań nad ceramiką kultur białoruskiego Naddnieprza w okresie od VII w. p.n.e. do V w. n.e. *Archeologia Polski* t. 13: 1968, z. 2, s. 474—490, il., rys., tab. Sum.

Pobol L., Mitrofanau A. G., Prablema rassialennia Sławian na terytoryi Biełarusi u I tysiaczahoddzi n.e. *Wieści Akademii Nauk Biełaruskaj SSR*, Sieryja Hramadskich Nawuk 1966, nr. Rec. Siedow W. W. Polem. Pobol L. L., *Acta Baltico-Slavica* t. 6: 1969, s. 263—178.

Pobol Leonid, Skarb metalowych pasów z okresu rzymskiego odkryty w miejscowości Krasnyj Bor (BSRR). Tł. z ros. M(arian) Kaczyński. *Wiadomości Archeologiczne* 1972, z. 2 s. 115—138, il., rys. mapa. Rez. Sum.

Pobol Leonid, Swiazi zarubinieckoj kultury z rimskim mirom. *Acta Archeologica Carpathia* t. 12: 1972, fasc. 1/2, s. 227—237, il. Res. Streszcz.

Pobol Leonid, Słowianskije driewnosti Biełorussii. Cz. 1—3, Mińsk 1971, 1973—1974. Rec. Godłowski Kazimierz, *Sprawozdania Archeologiczne* t. 28: 1976, s. 312—318.

Pobol L. D., Gurin M.F., Wyroby żelazne z II—IX w. z Białorusi na podstawie materiałów archeologicznych z osady Tojmanowo w obwodzie mogilewskim. *Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi*. Seria Archeologiczna 1978, nr 25, s. 317—325, il. rys. tab.

P. C.

Цяплом жаночай рукі...

(Працяг са стар. 1)

У 1949 годзе Нінель Шчасная паступае ў Мінскае мастацкае вучылішча, а пасля працягвае вучобу ў Інстытуце жывапісу, скульптуры і архітэктуры імя І. Рэпіна Акадэміі мастацтваў СССР у Ленінградзе. Закончыла там факультэт жывапісу і сваю прафесійную працу распачала ў Душанбе. Там яна занялася манументальным мастацтвам. Яшчэ будучы студэнткай, мастачка прымала актыўны ўдзел у экспедыцыях у Сярэднюю Азію, дзе праводзілася рэстаўрацыя многіх манументальных твораў.

У Мінску, на беларускай зямлі, Нінель Шчасная жыве і працуе ад 1961 года. Ды і Полацк стаў яшчэ больш блізкім не толькі як месца яе нараджэння, але і як старэйшы цэнтр беларускай культуры.

Шматграннае майстэрства Нінель Шчаснай! Жывапіс, вітражы, мастацкае шкло, архітэктура, унутранае афармленне, кніжная графіка. Але глыбока ў сэрцы заўсёды заставаўся жывапіс. Ва ўсіх праявах яе творчай натуры — цэлая гама колераў. Яны то лагодныя, далікатныя, часта накладаюцца адзін на другі, то раптам становяцца рашучыя і моцныя. Вось хаця б, як у „Папараць-кветцы" — вітражы, якія здобяць Беларускі дзяржаўны інстытут па праектаванню прадпрыемстваў харчовай прамысловасці ў Мінску. Мастачка спакусілася ўявіць сабе і перадаць у шкле гэту легендарную беларускую кветку шчасця, якую ніхто ніколі не бачыў, і размалявала яе блакітам і зеленню — колерамі міру і надзеі.

У жывапісе мастачка, мяшаючы розныя колеры, вельмі часта стварае быццам бы нейкую далікатную заслону, праз якую прабіваецца квінтэсенцыя яе замыслаў; часта структура твора складаецца з каляровых крапінак і гэта дапамагае мастачцы пераносіць на палатно свае візіі,

„Заклік" ці вяртанне да народнага.

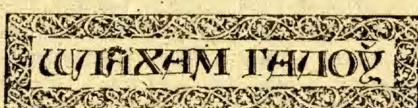

ШЛЯХАМ ГАДОЎ

Вялікі князь літоўскі і кароль польскі Якаў-Ягайла-Уладзіслаў (такія былі сапраўдныя ягоныя званні і імёны) і каралева польская Ядвіга, ставячы сваім намеснікам у Вялікім княстве Літоўскім князя Вітаўта, спадзяваліся не столькі супакою там, колькі ўмацавання цэнтральнай, вялікакняскай улады ў ім. Прытым неабходна заўважыць, што за ўзвядзенне Вітаўта на намесніцкі пасад было перш за ўсё каталіцкае духавенства, якое ў ім як у адзінаверцы бачыла свайго прыхільніка і не давярала непахісна вернаму праваслаўю князю Івану-Скіргайлу. Таксама каралева Ядвіга была болей прыхільная Вітаўту, як Скіргайлу (мо за тое, што „высватаў" ёй нялюбага Ягайлу?). Мабыць, у значнай ступені пад іхнім націскам Ягайла рашыўся „зняць" з пасады намесніка свайго роднага брата Скіргайлу і паставіць на яго месца стрыечнага брата Вітаўта.

Першы, вядома, узбунтаваўся супраць такога рашэння старэйшага брата. Як адзначае „Хроніка літоўская і жамойцкая": „Скіргайла быў чалавекам вялікай адвагі, да таго аграмадныя скарбы меў і ва ўсёй Русі зычлівасцю карыстаўся". Адчакаўшы, пакуль Ягайла з Ядвігаю пададуцца ў Кракаў, ён пачаў збіраць „войска супраць Вітаўта, хочучы выгнаць яго з Вільні і Княства Літоўскага".

Справы пачалі прымаць надта небяспечны для новага каралеўскага намесніка абарот: да Скіргайлы пачало сцякацца

праваслаўнае рыцарства з Наваградчыны, Гарадзеншчыны, Падляшша, Валыні. Вітаўт апынуўся паміж двума агнямі: з захаду і поўначы — ад крыжакоў, з поўдня — ад Скіргайлы. Гэта магло давесці да катастрофы, і Вітаўт пачаў прасіць у Ягайлы дапамогі.

Кароль дасканала ўяўляў трагічнае становішча свайго намесніка і паспяшаўся яму на паратунак: спаткаўся недзе на Пабужжы са Скіргайлам і стаў яго ўпрошваць пагадзіцца з Вітаўтам. Аднак спачатку той і слухаць не хацеў пра згоду, дакараў Ягайлу ў здрадзе інтарэсаў дынастыі Альгердавічаў, дамагаўся вызвалення брата Андрэя, які ўжо сёмы год пакутаваў у вежы хэнцінскага замка, патрабаваў вярнуць яму Віленскае княства. Каралю ўсё ж неяк удалося намовіць угневанага брата на спатканне з Вітаўтам у канцы лістапада 1392 г. у Белзе.

Пасля некалькіх дзён сварак Ягайла, як аднатоўвае тая ж „Хроніка": „да поўнай братэрскай любві абодвух давёў". Храніст, вядома, моцна перабольшыў, бо Вітаўт са Скіргайлам да канца жыцця апошняга жылі ў зацятай варожасці. Відаць, Скіргайла, узважыўшы ўсё, паддаўся, зрэшты, ён заўсёды сімпатызаваў Ягайлу ды і жадаў спакою разбуранай бясконцымі войнамі бацькаўшчыне. Пагадненне было падпісана 2 снежня 1392 г., у яго выніку Скіргайла атрымаў званне вялікага князя рускага ды ва ўладанне — Старыя Трокі з наваколлем, а таксама Старадуб-Северскі і Крамянец-Валынскі з прыналежнымі да іх значнымі абшарамі зямель. Вітаўт тады ж абавязаўся, відаць, даць яшчэ болей, як потым высветлілася, абы толькі суняць Скіргайлаву вара-

у якіх рэальнае мяжуе з фантазіяй.

Як добры знаўца гісторыі Беларусі, мастачка фіксіруе найбольш істотныя моманты для Беларусі, стварае цэлую галерэю партрэтаў творцаў беларускай культуры („Цётка (партрэт А. Пашкевіч)“, 1976; „Быць можа я не скончу жыць... (партрэт М. Багдановіча)“, 1982; „Беларуская песня (партрэт Р. Шырмы)“, 1981; „Партрэт пісьменніка У. Дубоўкі“, 1973; „Партрэт драматурга М. Матукоўскага“, 1979, і інш.).

Асабліва ўражвае партрэт Максіма Багдановіча. Канаючы ў Ялце на сухоты 26-гадовы паэт ляжыць у белай пасцелі. Ад яго горла працягнулася крывавая рака. Малады, стомлены хваробай твар, у левай руцэ — нядаўна выдадзены ў друкарні Марціна Кухты яго адзіны зборнічак лірычных вершаў „Вянок“, у правай, моцна заціснутай, — найміленшы васілёк — крынічка далёкай радзімы, а вочы глядзяць з надзеяй: „Быць можа я не скончу жыць...“ Сёння гэта карціна знаходзіцца ў Полацкім гісторыка-археалагічным музеі.

Партрэт пісьменніка Уладзіміра Дубоўкі, які пражыў доўгае, прыгожае жыццё, маляваўся з натуры. Стары чалавек, развеяныя ветрам валасы і доўгая барада, а вочы маладыя. Мастачка паказвае яго як нейкага прарока, які шмат ведаў і шмат перажыў.

Цікава вырашаны партрэт журналіста і драматурга Мікалая Матукоўскага. З яго вачэй, з усяго яго твару прамяное нейкае святло, мудрасць, нязвыкласць...

Пісьменніца наогул любіць маляваць партрэты. Асабліва шмат у яе жаночых партрэтаў, якія піша яна з вялікім замілаваннем. Жанчыну мастачка разумее, бадай, найлепш. Часта свае адносіны да свету дэкларуе яна ў аўтапартрэтах або партрэтах дачкі Лады, якая, дарэчы, штудзіруе манументальнае мастацтва ў Мінску („Матылёк“, 1972; „Нясвіж“, 1981; „Снегірок“, 1973, і інш.).

Надзвычай цікавыя справы робіць Нінель Шчасная ў сваіх пейзажах. Яны заварожваюць сваёй арыгінальнасцю і прыгажосцю. Нават зіма, выведзеная яе пэндзлем, тут грэе, стварае непаўторны настрой нечага блізкага, дамашняга, утульнага — проста свайго („Снегірок“; „Вятры асеннія“, 1977; „Спрадвечнае“, 1981). Так, прырода спрадвечная і мы тут спрадвечныя. „Бабуліны казкі“ таксама спрадвечныя, і засталіся яшчэ тут бабуліны вышываныя ручнікі, да якіх рвецца малыш, што сядзіць на руках у маладой матулі, апранутай у джынсы і аглушанай бігбітам з навушнікаў (твор называецца „Заклік“, але мог бы ён гучаць: вяртанне да народнага). Нінель Шчасная ніколі не стаіць убаку ад самых важных, надзённых спраў. Часамі дае гэтаму выраз нават у кніжных ілюстрацыях для дзяцей.

* * *

Другі раз мы сустрэліся з Нінель Шчаснай гэтым летам.

За пару апошніх гадоў многае ў мастачкі змянілася, зрэшты, не толькі ў мастачкі. Прынята на выстаўку „Толькі яго нявеста“. Нінель Шчасная ў пастаянных раз'ездах — усё новыя яе выстаўкі, вернісажы. Споўнілася 30 год яе творчай працы. Вядома, юбілейную выстаўку пачала ад роднага Полацка, пасля былі Віцебск, Гомель, Брэст, Гродна... У Полацку людзі ішлі і ішлі, каб паглядзець яе творы. Як кажуць, да адказу, прыходзілі дзве старыя пенсіянеркі, прыходзілі па некалькі разоў аглядаць тое самае, і ўрэшце пасля трэцяга раза кантралёршы пачалі ўпускаць іх без білетаў...

8 снежня мае адкрыцца юбілейная выстаўка Нінель Шчаснай у Познані. Адтуль яна паедзе ў Кракаў, дзе выстаўкай зацікавіўся вядомы польскі скульптар Мар'ян Канечны. Спадзяемся, што і дырэкцыя Беластоцкага бюро мастацкіх выставак, дакладна праінфармаваная намі аб прыездзе ў Польшчу вядомай мастачкі, не праміне такой магчымасці і арганізуе паказ прац аднаго з вядучых мастакоў БССР Нінель Шчаснай і ў Беластоку.

Карціны Нінель Шчаснай гэтага варты. Яны нязвыкла трапна спалучаюць у сабе сімволіку і глыбокі змест. Думаю, што прыдуцца яны да спадобы беластаччанам, тым больш, што ўсе яны сагрэты цяплом жаночай рукі і жаночага сэрца мастачкі.

Ада Чачуга

„Толькі яго нарачоная“, 1984.

жосць. Са зняволення быў выпушчаны таксама князь Андрэй Альгердавіч.

Гэтае замірэнне было надта ж своечасовае: раз-пораз на Вялікае княства Літоўскае ішлі ўсё больш шматлікія і мацнейшыя „райзы“ крыжакоў. Палаючы прагай помсты за Вітаўтаву здраду, яны штораз то далей заглыбляліся ўжо не ў літоўскія (гэтыя былі цалкам знішчаныя), а ў беларускія землі. Да таго ж найменшы Альгердаў сын, князь крэўскі і віцебскі Свідрыгайла-Леў, наглядзеўшыся, што дзеецца з яго старэйшым братам Скіргайлам і баючыся за свой пасад ды лёс, пайшоў следам... Вітаўта і пачаў шукаць падтрымкі ў крыжакоў. Тыя на такое толькі і чакалі: абласкавілі яго, наабяцалі, заахвоцілі да змагання супраць „здрадніка і узурпатара“ Вітаўта.

Вітаўт жа і на самай справе імкнуўся поўнасцю падпарадкаваць сабе стрыечных братоў і узурпаваць уладу ва ўсім Вялікім княстве Літоўскім. Пра гэта знаходзім у „Хроніцы літоўскай і жамойцкай“ даволі красамоўны абразок, варта з ім пазнаёміцца.

„Вітаўт сеў у дзяржаве адусюль спустошанай, частымі войнамі і бесперапыннымі трывогамі знішчанай, са скарбам вельмі збяднелым. Абдумваў ён, як сталіцу Вялікага княства Літоўскага да колішняй пышнасці і заможнасці давесці ды ў вынішчаны скарб па-ранейшаму даходы накіраваць. Знайшоў жа прычыну на князя Карыбута-Дзмітрыя — роднага брата караля Ягайлы, а сабе стрыечнага брата, продка князёў Збаражскіх і Вішнявецкіх, — які меў удзел на Ноўгарадзе-Северскім. Паслаў (Вітаўт), каб (Карыбут) прызнаў сваё падданства яму і прысягнуў у вернасці, як свайму пану і вялікаму князю літоўскаму ды звычайную даніну даваў у скарб Вялікага княства... Але князь северскі Дзмітрый-Карыбут, адчуваючы сябе Альгердавічам і родным братам караля, а значыць і бліжэйшым княжання літоўскага, як Вітаўт, не захацеў прызнаць свайго падданства і прысягаць. Вітаўту ж адказаў: „Я — дзедзіч, і маю большае права на Вільню і Віленскае княства, як ты. Не дачакаешся ж, каб я табе тое ўчыніў ды паслушэнства даваў, як ты хочаш“. Вітаўт, вядома, абурыўся такім ганаровым адказам. Хочучы яго ў паслушэнства прывесці, накіраваўся з літоўскім і жамойцкім войскам у Северскую зямлю. Пачуўшы пра гэта, Карыбут Альгердавіч не стаў чакаць непрыяцеля ў сваёй зямлі. Сабраўшы войска з Русі (г.зн. з беларусаў, бо аснову Северскага княства складалі землі ранейшага беларускага племя радзімічаў — М.Г.) і рушыў у Літву (г.зн. у Аўкштоту — М.Г.) супраць Вітаўта, не задаючы яму далёкай дарогі ў Севершчыну. А калі абодва войскі падышлі да Дакудава (цяпер вёска на рацэ Начы ў Крупскім раёне Мінскай вобласці — М.Г.), там на шырокіх палях сутыкнуліся з сабою з вялікім сэрцам ва ўступным бою. Бітва працягвалася некалькі гадзін з пераменным для абодвух бакоў шчасцем. Потым Карыбутавы палкі ўстрывожыліся, змяшаліся і пачалі ўступаць з поля. Вітаўт-жа з літоўцамі стаў адважней націскаць ды змешаных разарваў і разграміў. Убачыўшы гэта, Карыбут, паддаўшы свайму каню астрогамі, уцёк з малою дружынаю ў Ноўгарад-Северскі, у галоўную сваю крэпасць. Зачыніўся ў ёй з жонкаю і дзецьмі, належна забяспечыўшы рыцарствам і стрэльбамі замак і вежы. А Вітаўт, крыху адпачыўшы, пакуль з пабітых Карыбутавых ваяў Вітаўтавы воі здзіралі зброю, вопратку і іншыя трафеі ды сваіх загінуўшых хавалі, зараз жа за ім у Ноўгарад-Северскі падаўся. Акружыўшы з усіх бакоў, бесперапынна вежы і байніцы штурмаваў, сцены падкопваў і агонь пад іх падкладваў. Гэтак доўга яго здабываў, аж пакуль здабыў. Там жа Карыбута з жонкаю і дзецьмі схапіў. Забраўшы скарбы, дабро, зброю, у крэпасці пасадзіў свой гарнізон, а па ўсім княстве паставіў старастаў. Карыбута ж з жонкаю і дзецьмі ў Вільню, у няволю, адаслаў. Там (Карыбут) доўгі час пад стражаю ў Высокім замку віленскім сядзеў, пакуль яго князь разанскі Аляксандр, ягоны цесць, ад Вітаўта выручыў і вызваліў, абяцаў яму ад таго спакой і што помсціць страты не будзе. Пра тое і падпісаліся абодва (г.зн. Аляксандр і Карыбут — М.Г.). Княства Северскае, Ноўгарад і Бранск Вітаўт сабе прысвоіў, а ў замену Карыбуту даў замкі на Падоллі і Валыні: Браслаў, Вінніцу, Сокаль...“

Аднак на гэтым значным здабытку Вітаўт не спыніўся.

Мікола Гайдук

Жыла-была легенда

АБ'ЕХАЎ ВІДАВА І КРАКАВА — І ЎСЮДЫ АДЗІНАКАВА

Дзе знаходзіцца Кракаў і якая яго роля ў гісторыі Польшчы, прынамсі кожны адукаваны жыхар нашай краіны павінен ведаць. А Відава?

Відава — гэта вёска, якая ляжыць недзе кіламетр ад Бельска-Падляшскага, а па сутнасці з'яўляецца прадаўжэннем Відаўскай вуліцы. У XVI і XVII стагоддзі называлі яе Станіславовам. Многім вёскам у той час давалі назвы ад імя ўладальніка. З гэтага вынікае, што была яна ўласнасцю Станіслава.

Адкуль тады ж спалучэнне з Кракавам, ад якога аддзяляе не вялікая адлегласць? Хопіць хаця б глянуць на карту — поўдзень і паўночны ўсход Польшчы. Вось менавіта гэтая адлегласць і лягла ў аснову прыказкі.

Цяжка сёння было б даказаць, хто і адкуль быў прычынай яе паяўлення. Але факт ёсць фактам, што нарадзілася яна ў Бельску-Падляшскім. Хаця сваім зместам і нагадвае яна здарэнне, якое адбылося з Грэсем з Лукі, але этымалогія зусім іншая. А ўсё пачалося на рынку.

У дзень торговы, які ад даўна адбываецца тут у чацвер, у Бельску людзей шмат. Чалавек прадаваў карову. Прымем, што быў гэта Даніла. Падыходзіць купец, скажам, Сцяпан.

— Малочная? — пытае.

— Яшчэ як! Літраў дваццаць дае! А малако якое тлустае! Ну гавару табе, адна смятана! Лыжкаю не прабярэш.

— А колькі? — пытае Сцяпан.

— Трынаццаць тысяч, — адказвае Даніла (цэны, зразумела, колішнія).

— Многа!

— Але гавару табе, адна смятана! А спакойная карова якая!

Сцяпан пацмокаў. Пачухаўся па галаве. Пагладзіў карову па вымені, пацягнуў за цыцку. Цуркнула малако. Расцёр па далоні.

— Малако як малако, — сказаў. — Усё яно белае. — Кажаш, не б'еціа?

— Дзіцё можа даіць, — адказаў Даніла.

Сцяпан абыйшоў увесь рынак, папрыглядаўся, папрыцэньваўся. Былі таннейшыя, але ўсё ж такі вярнуўся.

— Кажаш не б'ецца? — спытаў яшчэ раз, але відаць было, што хоча купіць.

Стукнулі ў рукі, згадзіліся накопт барышу, і Сцяпан, узяўшы карову на шнурок, павёў яе дамоў.

Уся гісторыя пачалася толькі там. Вечарам жонка, узяўшы вядро, пайшла даіць новую карову. Толькі прысела на зэдліку і пацягнула за цыцку, а тая як не садане нагою ў пасудзіну ды хвастом не направіць па твары! Вылецела баба з хлява ды да Сцяпана: — Трынаццаць тысяч як у гаўно ўсадзіў!

Дачакаўшы наступнага чацвярга, узяў Сцяпан карову на шнурок і назад на рынак вядзе. А карова чортам стала. Як не захвальвае Сцяпан, а тая не падпускае. Тут ужо і рынак канчаецца. Раз'язджацца пачынаюць. І падыходзіць да яго старэнькі чалавек.

— Купіць не куплю, а параіць магу, — гаворыць. — У Відаве ёсць шаптуха, якая дабытак замаўляе.

А што непадалёк было, дык Сцяпан і пайшоў з кароваю проста ў Відава. Загаварыла тая, дала нешта з'есці карове і сказала, каб да раніцы не даіць. Мычыць карова ў хляве, нядоена. Дачакалі раніцы, пайшла жонка даіць — і зноў тое ж самае.

— Відаць, у Бельску яе знаюць, — сказаў Сцяпан ды павёў у Гайнаўку. Але там зноў тое самае. Што падыдуць купцы, то карова кідаецца. Ніхто купляць не хоча, хаця і Сцяпан захвальвае.

Вадзіў Сцяпан і ў Нарву, і ў Боцькі, і Бранск, але вынік той жа самы. Не шэндаца ж з каровою па розных рынках. І вырашыў Сцяпан, што карову дома пакіне, а сам будзе купца шукаць. Куды і не ездзіў! Гавораць, нават у Кракаве быў, але дзе толькі пра продаж каровы пачне гаварыць — усе адварочваюцца і як на дурнога глядзяць. Прадае, маўляў, карову, а каровы няма. Чутка, відаць, пайшла. І перастаў Сцяпан даіць карову. А калі знаёмыя пыталі, дык гаварыў:

— Аб'ехаў Відава і Кракава — і ўсюды адзінакава. Відаць, ялавай ёй трэба застацца.

Міхась Шаховіч

Сардэчныя тайны

Сэрцайка, нядаўна ў тваёй рубрыцы 28-гадовая Марта скардзілася, што ў нас ёй жывецца вельмі кепска, што ёй надта цяжка. Вось скончыла яна вышэйшую школу, працавала цяжка, жыве ўсяго ў чатырохпакаёвай кватэры з бацькамі. Адзіная дачушка ў бацькоў. Грошай зарабляе так мала, што хапае ёй усяго на дробныя выдаткі, дык бацькам іх не аддае, а бацькі зарабляюць някепска, дык кормяць яны яе і апранаюць. Штогод ездзіць яна на адпачынак за граніцу, дзе бачыць, якое там цудоўнае, шматколернае жыццё (асабліва на Захадзе), а ў нас жа ўсё шэрае, манатоннае і нуднае, і нават хлопца, які б мог быць для яе кандыдатам на мужа, у Польшчы няма.

Прачытаў я гэта і ў сярэдзіне ў мяне закіпела. Нядаўна я быў заграніцай. Канкрэтна — у Турцыі. І калі я вярнуўся дадому, на сваю родную Беласточчыну, толькі тады зразумеў, што ніколі-ніколі не захацеў бы прамяняць сваю родную зямельку на нейкую іншую зямлю. Каб я быў там нават нейкім султанам, меў мноства падуладных, службу цэлую ды гарэмы з дзяўчатамі, то не хацеў бы быць там. У нас тут так добра, так светла, так чыста, так спакойна. А там? Там мітусня, цеснота, бруд. Чалавечыя экскрэменты выліваюць проста на вуліцах у рыштокі. Смурод, духата.

Але найбольш мяне ўразіла тое, як цяжка працуюць там дзеці. Ого-го! Не працуюць яны ў школе, вучачыся на радасць сваім бацькам. Вось бачыў я сямігадовага хлапчука, які працаваў у нейкага гандляра. Худы, абдзерты хлапчучок з расшпіленым распоркам, у кашулі без гузікаў, недамыты і недапешчаны, нешта не занадта хутка выканаў загад свайго працадаўцы. Той, не раздумваючы, налупцаваў хлапчука па галаве, для яго ж гэта быў не жывы чалавек, а проста тавар... Я глянуў на яго, і сэрца ў мяне сціснулася. Ён тут мучыцца, працуе, а нашыя дзеці ў гэты час гуляюць, ходзяць сабе спакойна ў школу, і найбольшая іх работа — гэта вучыцца. Яны, прыгожа апранутыя і чысценькія, за вучобу ў школе нічога не плацяць і растуць ды цешацца сваім дзяцінствам. Пасля ідзе такі хлапчук ці дзяўчо ва універсітэт і не толькі не плаціць за вучобу, але яшчэ яму плацяць стыпендыю — адно каб вучыўся. Пра тое, што захварэць можа, ён не клапоціцца — у бальніцы ж лекараў шмат. Вылечаць! І вось дарастае такое дзяўчо да 28-мі гадоў, жывучы ў добрай кватэры, у дастатку і дабрабыце, ды пачынае наракаць, што ёй у жыцці сумна, нудна, мала колераў, усе хлопцы не такія, як яна сабе ўяўляе свайго князя... Думаю, Сэрцайка, што ты наогул не павінна такіх дурных лістаў друкаваць. Трэба проста выкідаць іх у рэдакцыйны кошык!

Валодзя

Валодзя! Сапраўды залішні дабрабыт не заўсёды бывае карысны. Да добрага чалавек прывыкае надта хутка і не ўяўляе сабе, што магло б быць намнога горш. Тады сам не ведае, чаго хоча. Мой бацька калісь заўсёды вучыў мяне: не глядзі на тых, што маюць лепш, а глянь на тых, што маюць горай. Тады адразу ўсё стане на сваё месца.

Як жа часта трацім мы добрае, недаацэньваючы, аплёўваючы яго, бо яно наша, звычайнае, не заморскае...

Сэрцайка

Вер-не-вер

Шаноўны Астроне, можа вы дапаможаце мне разгадаць надта дзіўны сон, які прысніўся мне ў апошні час. Сніцца мне, што я пазычыла ад сваёй сяброўкі, ад якой часамі пазычаю розныя рэчы сапраўды, блузку. І я хачу ёй гэтую блузку аддаць, але вось вырашыла перад гэтым яе добра паўпюжыць. Я ўпюжу блузку, і раптам бачу, што выпаліла ў ёй дзірку, а дзірка гэта ў форме сэрца. Я надта перапужалася: што ж цяпер рабіць? Але ж пасля ўзяла новую прыгожую хустку і накрыла гэтую дзірку, каб не было сорамна аддаваць такую.

Іза

І другі сон. Астроне, мне нядаўна прысніўся непрыемны сон. Вакол мяне было шмат мышэй. Я іх вельмі баялася. Што можа абазначаць гэты брыдкі сон?

Ася

Іза! Твой сон занепакоіў мяне. Нешта ў тваёй сяброўкі выйдзе не надобрае. Нешта будзе ляжаць у яе на сэрцы. Баюся нават, што хустка, якой ты прыкрыла блузку, не абароніць ад нейкіх немалых клопатаў.

Ася! Твой сон таксама нядобры. Абазначае ён, што ёсць у цябе скрытыя ворагі, аб існаванні якіх ты нават не здагадваешся. Мышэй сніць — вельмі нядобра. Пастарайся прыглядзецца больш бачна да акружаючых цябе людзей! Напэўна гэтыя ворагі ёсць сярод тваіх сяброў, бо мышы абазначаюць менавіта скрытага ворага.

Астрон

З казахскай кухні

МЯСНАЯ САЛАТА

На 800 г каніны трэба ўзяць 50 г тлушчу, 100 г цыбулі, 275 г кіслых ці кансерваваных агуркоў, 150 г кансерваванага зялёнага гарошку, соль і перац па смаку.

Мяса ў вялікіх кавалках падсмажыць, пасля чаго астудзіць яго і нарэзаць тоненькай саломкай. Падаваць з гароднінай (агуркі, гарошак), прыбраўшы лісткамі зеляніны.

САЛАТА „АЛМА"

На 500 г белай капусты трэба ўзяць 25 г цукру, 50 г зеляніны каляндры, 200 г яблыкаў, 80 г алею і марынад.

Вельмі тонка нашаткаваць капусту, расцерці яе з солляю, перамяшаць з часткай дробна пасечанай зеляніны каляндры, шчыльна злажыць у посуд, найлепш керамічны ці шкляны, і заліць падрыхтаваным марынадам (зверху палажыць камень). 1-2 гадзіны патрымаць у халодным месцы. Перад падачай капусту перамяшаць з абабранымі і нарэзанымі саломкай яблыкамі, пасаладзіць, пасыпаць рэшткай зеляніны каляндры і прыбраць.

Марынад для капусты робім наступным чынам. Бярэм зялёную карыцу (цынамон) на канцы нажа, 10-15 гваздзік, 3-4 лаўровыя лісткі, 8-10 зярнят перцу, 30 г 3-працэнтнага воцату, 100 г вады, 25 г цукру, соль па смаку.

У кіпячую ваду дадаць соль, цукар, гваздзіку, карыцу, воцат і перац. Закіпяціць, дадаць лаўровы лісток і пасля гэтага астудзіць.

ОКПЭ (ФАРШЫРАВАНЫЯ ЛЁГКІЯ)

На 2800 г бараніх лёгкіх (цэлых) трэба ўзяць 1600 г мукі, 1600 г алею, 850 г вады, соль і прыправы па смаку.

Лёгкія прапаласкаць тры або і чатыры разы, напаўніўшы іх вадой (праз лейку, якую кладзем у трахею). Пасля гэтага лёгкія пагрузіць у ваду і пакінуць так на паўгадзіны. Давол цвёрдае цеста (без солі) мясіць (даволі доўга!) у такой колькасці халоднай вады, якая была б патрэбная для напаўнення лёгкіх. Да атрыманай такім чынам белай вадкасці, якая мае кансістэнцыю малака, дадаць даведзены да кіпення, а пасля астуджаны алей з солляю і перцам. Вадкасць добра перамяшаць, напоўніць ёю лёгкія і завязаць трахею. Варыць лёгкія каля дзвюх гадзін на невялікім агні. Гэтую страву можна падаваць як гарачай, так і халоднай.

Гаспадыня

Зорка
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Забава з пачастункам (малочны кактэйль і пірагі) у Рыбалаўскім доме культуры.
Фота Я. Чэрнякевіч

Барыс Сачанка

Тацянчынага Паўліка ўкусіла гадзюка. Укусіла знячэўку, калі хлопчык хацеў сарваць спелую гронку парэчак. Скокнуў ён у куст і адразу ж адчуў, як штосьці апякло пятку. Падняў нагу: выгінастая, пабітая на чорныя шашачкі спіна гадзюкі віхлянулася ў траве...

У бальніцы Паўліку зрабілі аж два ўколы. Маці здалося гэтага мала, і надвячоркам, на захадзе сонца, яна прывяла знахарку. Тая доўга і часта дзьмула на нагу і шэптам усё адсылала хваробу „на дрымучыя лясы, на голыя лозы, на быстрыя воды...“

Але хвароба не паслухалася яе — не захацела нікуды ісці. Ад гэтага нага распухла, зрабілася тоўстая і цяжкая, як бервяно.

І здарылася ўсё гэта якраз у тыя дні, калі ў лесе на дзялянках паспелі маліны. Хто б раней утрымаў у гэты час непаседу Паўліка дома! Прывяжы — і то ўцячэ. А так сядзіць ён ціха пад разгалістай яблыняй у садзе і думае-варожыць: насунецца вось той беласнежны сухмарак на сонца ці праплыве бокам. І такая маркота, такі сум, што хоць плач.

Яно каб былі кніжкі, дык час, можа б, і не так доўжыўся. Але ж за дні хваробы Паўлік усё прачытаў, нідзе ні староначкі непрачытанай няма.

Збегаць у бібліятэку ён не можа, а ў маці і без таго работы па самое горла: і свае грады трэба ад травы ратаваць, і на поле дзень пры дні хадзіць...

У садзе — гарачыня, асабліва ў абед. Пахне кропам, гуркамі. Гудуць, як на пасецы, пчолы.

Час ад часу Паўлік мочыць у місе з сыроваткай ручнічок і прыкладвае да апухлай нагі. Дзеля чаго гэта — хлопчык не ведае, але сказала маці, што так трэба, — і ён слухаецца...

Раптам з вуліцы чуецца голас:

— Паўлік, Паўлік, дзе ты?...

Хаця ад вуліцы пляцень густа абвіты хмелем і з саду не відаць, хто крычыць, але Паўлік па голасе пазнае: гукае Анютка — дзяўчынка, да якой пасадзіла яго зімою настаўніца, каб меней сваволіў.

У іншы час Паўлік, магчыма, і не адгукнуўся б на гэты голас. Але цяпер, калі ў яго баліць нага, а ніхто з аднакласнікаў яшчэ не прыйшоў праведаць, гэты голас узрадаваў яго.

— Я тут! — крычыць ён. — У мяне нага баліць, і я не магу адчыніць. Ты давай проста цераз пляцень!

— Добра, я зараз... — чуецца з вуліцы, і праз якую хвіліну белая ў чырвоныя бубачкі сукенка мільгае ў агародзе. Хаваючы адну руку за спіну, белагаловая дзяўчынка бяжыць па разоры ў сад.

— Ты чаму ж гэта сёння на луг не пайшла? — пытаецца Паўлік, як толькі дзяўчынка садзіцца побач.

— А мы па маліны хадзілі, — кажа яна і ўсміхаецца — густыя, белыя зубы на момант бянтэжаць хлапчука: у яго зубы яшчэ не ўсе памяняліся. — Бач якія, — і Анютка з-за спіны ставіць перад хворым гранёную шклянку спелых малін. Паўлік доўга прыглядваецца да ягад, і яго востранькі, абсыпаны ля кірпатага носа рабаціннем твар прыкметна ажывае.

— Відаць, у Дзедавых вырах брала, — кажа ён. — Такія толькі там растуць!...

— Умгу, — прызнаецца Анютка. — Еш, я табе прынесла. Успомніла пра цябе і прынесла. Ты ж хворы цяпер...

— Хворы, нага баліць.

— І моцна?

— Не, не вельмі каб, але ж у лес усё роўна няможна ісці, — крывячыся, быццам ад болю, адказвае Паўлік. Дзяўчынка замаўкае і ўжо ні на хвіліну не зводзіць вачэй з балючай нагі, калашына на якой закасана па калена, а лытка абкладзена мокрым ручніком. Потым кажа:

— Паўлік, а што, калі ты памрэш?

— Ну-у, выдумала, — смяецца Паўлік, забыўшыся, што ў яго шчарбаты рот. — Доктар казаў, што праз які тыдзень буду бегаць яшчэ лепей, чым бегаў... Вось толькі вельмі сумна аднаму...

— І мне сумна, — памаўчаўшы, прызнаецца дзяўчынка. — Як толькі цябе ўкусіла гадзюка, дык мне і сумна стала. І на луг хадзіла, і ў лес, а ўсё роўна сумна. Паўлік, хочаш, я толькі з табою буду сябраваць, як ты ачуняеш... Далібог, ні з кім, толькі з табою. Хочаш?

Але Паўлік не адказвае. Ён раптам успамінае: з іх кпілі аднакласнікі, калі яго перасадзіла настаўніца да Анюткі. Нават прыпеўку склалі:

(Працяг на стар. 10)

ВЕРШЫ ВІКТАРА ШВЕДА

ЗОЛАТА ВОСЕНІ

Лес раптам стаў увесь залаты,
Дадолу сыплюцца лісты.
Усюды іх так многа, многа...
Лісты нам сцелюцца пад ногі.
І сярод дрэў зямля кругом
Квяцістым стала дыванам.
І на хвіліну нам здалося,
Што ў казку прывяла нас
восень.

БАБУЛІНЫ МАРШЧЫНЫ

Пытае матулю
Малалетні сын:
— Чаму ў бабулі
Так многа маршчын?

— Ты ведаць павінен:
Жыцця ўвесь цяжар
Пасеяў маршчыны,
Скамечыў ёй твар.

ПАСПРАЧАЎСЯ МЛЫНАР З КАМІНАРАМ

Камінар па працы
Млынара сустрэў.
Пачалі спрачацца
Сярод парку дрэў.

Змагаліся вельмі.
У спрэчак разгар
Стаў млынар той чорным,
А белым — камінар.

НАЙЛЕПШЫ ЗВАНОК

Тата пытае Колю:
— Скажы, сынок, мой свет,
Які найбольш у школе
Любіш ты прадмет?

Па шчырасці на гэта
Адказвае сынок:
— Найлепшы з прадметаў
У школе званок.

ЧЫЯ Ў МАКАРКІ ГАЛАВА НА КАРКУ?

— Сказалі на занятках, —
Азваўся Макарка, —
Што маю тваю, татка,
Галаву на карку.

— Сказалі праўду лоўка,
Розум — твая сіла.
— Чыю ж тады галоўку
Ты носіш, татка мілы?

КУРКА ЗАЗНАЙКА

Дзеці гуляюць у жмуркі
На панадворку вясковым.
З куратніка выбегла курка
З кудахтаннем адмысловым.

Пыхлівы хвалько і зазнайка,
Не мае ніякіх сакрэтаў.
Знясла незайздроснае яйка
І хваліцца прад цэлым светам.

ДЗІРАВАЯ ІГОЛКА

Мама пачала сварыцца:
— Адкуль д'ябал родзіцца?
Зноў падраны нагавіцы,
Цыраваць прыходзіцца.

Прыглядаецца Міколка:
— Справа вось цікавая,
Дзіркі сшыла ўсе іголка,
А сама дзіравая.

Вясёлы куточак

— ✱ —

Бабуля пытаецца:
— Навошта ты будзіш брацiка?
Унучка адказвае:
— Хачу сказаць, каб ён яшчэ паспаў.

— ✱ —

— Ты не бойся, — супакойвае маці сына перад кабінетам дэнтыста. — Нічога тут табе не зробяць.
— Дык чаго мы сюды прыйшлі? — дзівіцца сын.

— ✱ —

— Дзе падзеўся кавалак пірага, што ляжаў на гэтай талерцы? — пытаецца маці.
— Я аддаў яго аднаму галоднаму хлопцу, — адказвае Міша.
— Пашчаслівілася таму хлопцу. Добрае ў цябе сэрца. А хто гэта быў?
— Я.

— ✱ —

— Міхась, — кажа жонка да мужа. — У той кухарскай кніжцы, што ты мне падарыў, столькі памылак! Ці ты не бачыў?
— Не, — адказвае муж. — Толькі па смаку адчуў...

— ✱ —

Ніна прыйшла пазней дадому.
— Дзе ты была? — пытаецца мама.
— У Агнешкі. Я памагала ёй урокі рабіць.
— Дзіўна. Агнешка ж такая добрая вучаніца.
— Але гэта праўда. Я памагала ёй мае ўрокі рабіць.

М. Шаховіч

ГУТАРКА

**Піша Мэа Мікалаю:
— Прыгажэйшага я краю,
Больш за Афрыку,
Не знаю.
Баабабы тут, бананы,
Кракадзілы,
Абязьяны,
Бегемоты,
Насарогі,
Антылопы даўганогі.
А у сінім небе сонца
Цеплынёй зямлю бясконца
Замяняе
У сотні красак.
Проста цуда!
Проста казка!
— А у нас, —
Ёй піша Коля, —
— Ля акна
Расце таполя.
Бэз духмяна зацвітае
Салаўінай песняй у маі.
Паміж
Лугам зеляністым
Нарва ўецца серабрыста.
А за полем
Казкі бае
Пушча.
І ніводнага я краю,
Як Падляшша,
Не кахаю.
Слухаў вецер
Спрэчкі тыя.
Зашумеў у лістве:
— Малыя!
Я спяваю тут спрадвеку.
Абляцеў і суш,
І неба.
Дзівіць мяне спрэчка ваша:
Уся ж Зямля —
Айчына наша!**

(Праця́г са стар. 9)

ЖАНІХ І НЯВЕСТА

Жаніх і нявеста
Паелі ўсё цеста,
Жаніх, жанішок,
Згубіў шапку й кажушок...

„А калі даведаюцца, што Анютка прыносіла маліны?...“

Хлопчык хмурнее і палахліва азіраецца: ці не сочыць за ім хто-небудзь? І кажа:

— Ага, быццам без цябе ў мяне няма з кім сябраваць? Быццам без малін я не абыдуся...

— і Паўлік адсоўвае ад сябе цыплянку з ягадамі.

— Ну і не еш... — ледзь чутна шэпча Анютка. — Ну і не еш... — паўтарае яна, і вусны яе крывяцца — дзяўчынка вось-вось заплача. Яна ўстае і, не азіраючыся, павольна ідзе па разоры на падворак, а адтуль, гэтак жа павольна на вуліцу. Вострыя плечкі яе калоцяцца — Анютка плача...

Паўлік застаецца ў садзе зноў адзін. Ён сядзіць маўклівы і пануры, глядзіць на цыплянку малін, і яму неяк не па сабе. З Анюткі ж таксама смяяліся, спявалі гэтую крыўдную прыпеўку. А яна, бач, прыйшла. Прыйшла сама, быццам так і трэба. І ён, замест таго, каб на ўсё забыцца, нарадавацца, узяў ды так ні за што, ні пра што пакрыўдзіў Анютку — лічы, прагнаў...

Пазнаёмімся

БССР, 220060 г. Мінск-60, вул. Лермантава, 22, кв. 19. Оля Гардзіяс. 6 клас.

✱ ✱ ✱

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Карпава, 8, кв. 54. Алеся Тачыліна. 6 клас.

✱ ✱ ✱

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. К. Лібкнехта, 98, кв. 39. Юля Райко. 5 клас.

✱ ✱ ✱

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. К. Лібкнехта, 98, кв. 23. Ала Лявонава. 5 клас.

✱ ✱ ✱

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. К. Лібкнехта, 98, кв. 13. Света Размысловіч. 6 клас.

— ✱ —

Молдавская ССР, 279200, г. Бельцы, ул. Жданова, 7/70, Харконица Анжела. „Я живу в городе Бельцы, — піша Анжэла. — Это в Молдавии. Наш город утопает в зелени. У нас ещё тепло. В следующем письме расскажу вам больше о своём городе.“

— ✱ —

Молдавская ССР, 279200, г. Бельцы, бульвар Ленина, 7, кв. 71. Овчаренко Альбина. 5 клас. „Живу я в г. Бельцы, — піша Альбіна. — Наш город стоит на холмах и протекает река Реут. А в Беларуссии живут мои бабушка и дедушка, в с. Красное, Молодеченской области. Я учусь играть на фортепиано. Очень люблю свой город.“

— ✱ —

СССР, 346555, Ростовская обл., г. Шахты — 55, п. Майский, ул. Тютчева, 66. Венегуровой Оксане. 4 клас.

Таямніцы сваёй веды

КАЛЮЧЫК

Вожык адзін з самых „звычайных“ жыхароў нашага лесу. Але звярок гэты зусім не такі просты, як здаецца.

Прырода іншы раз задае нам зусім нечаканыя загадкі. Ну навошта, напрыклад, дадзена вожыку фенаменальная „цеплаўстойлівасць“? А вытрымаць ён можа такую высокую тэмпературу, якой не вытрымае самая цеплалюбівая чарапаха!

Яшчэ загадка. Чаму яды, смяротныя, скажам, для чалавека, — аказваюцца бяскрыўднымі для вожыка?

Вельмі любіць вожык перакусіць пчоламі. Робіць ён гэта вельмі дасціпна: падымаецца на заднія лапкі і дзьме ў ляток. Разззлаваныя пчолы кінуцца на крыўдзіцеля, а ён пачакае, пакуль іх збярэцца многа, скруціцца ў шар і пачне качацца па мокрай траве. Потым дзелавіта атрасецца і пазбірае языком сваю здабычу.

Але самая прывычная ежа для вожыка — гэта розныя жукі, чэрві, мышы, смажкы і слімакі. Вось чаму вельмі добра, калі ў садзе заводзіцца вожык — ён прынясе там шмат карысці.

А вось яблыкаў вожык практычна ніколі не есць. Расказы аб тым, як ён нібыта чапляе яблыкі на калючкі і нясе іх дадому, не маюць пад сабой навуковай асновы. Вожыкі не любяць садавіны і ніколі не робяць запасаў.

У вожыка нямала ворагаў. Калючкі не ратуюць яго ад нечнога разбойніка пугача. Ваўкі і лісы таксама не адмовяцца ад смачнай здабычы: яны саштурхоўваюць вожыка ў ваду і такім чынам прымушаюць раскруціцца.

Вожыкі — вельмі карысныя звяры. Яны лёгка ўступаюць у кантакт з чалавекам, цудоўна прыручаюцца. Але не трэба забіраць іх з лесу і прыносіць у хату. Вожык павінен жыць на волі.

Паводле Т. Гулезавай

Пішуць школьнікі

ДАРАГАЯ „ЗОРКА“!

Я вучуся ў 4 класе ў пачатковай школе ў Пасынках.

У нашым класе сем вучняў. Усе мы вывучаем беларускую мову. Усе зухі. Збіраемся часта на зборах. Апякуецца намі настаўніца Лідзія Зіневіч. Мы дапамагаем старэйшым людзям. Апякуемся таксама помнікам героям-партызанам у вёсцы Кожына. На Дзень Войска Польскага нашы зухі наладзілі невялікую ўрачыстасць.

Ля сваёй школы мы стараемся ўтрымліваць чысціню і парадак. Часта ходзім у лес на зборы пры вогнішчы. Тады спяваем песні і гутарым аб школьных справах. Нашы зборы часта адбываюцца разам з гарцэрамі нашай школы.

Івонка Качанюк,
школа ў Пасынках.

ДОРОГАЯ РЕДАКЦИЯ!

Пишет вам Лопатина Светлана. Мне 14 лет. Учусь я в 7 классе. Я давно мечтаю переписываться с мальчиком или девочкой из вашей страны. Я живу в Магаданской области. Город Магадан находится на берегу Охотского моря. Климат здесь очень суровый. Зимой морозы достигают до —50°. В нашем классе не только я одна хочу переписываться. У нас в школе проходит очень много различных игр, в том числе и военно-спортивная игра „Зарница“. Вокруг нашего поселка сопки и леса. Даже летом на некоторых сопках лежит снег. Бывает и такое, что летом у нас выпадает снег. У меня есть много друзей. Они тоже в седьмых классах.

Буду с нетерпением ждать писем от вас.

Мой адрес: СССР, Магаданская область, Сусуманский район, п. Широкий, ул. Школьная 15, кв. 2. Лопатиной Светлане.

Ніл Гілевіч

ВЫХВАЛЯЎСЯ АНЦІК
(паводле А. Босева)

Выхваляўся Анцік:
— На мяне пагляньце:
Я за ўсіх чысцейшы
І акуратнейшы!
Ногі мыў на рэчцы
Год назад, здаецца.
Тым жа летам, рупны,
Стрыгся я ў цырульні.
І пазногці-кіпці
Абразаў калісьці.
Сцерці з носа каплю
Рукавом патраплю.

Выхваляўся Анцік:
— На мяне пагляньце!
Я за ўсіх чысцейшы
І акуратнейшы!
Чулі гэта дзеці,
Кветкі, рэчка, вецер,
І звяры, і пташкі,
Мошкі і мурашкі,
І ўсе мелі ўцеху —
На тры тыдні смеху!

АДГАДАНКА

На малюнку бачыш белы кружок. Дабяры да яго латку з тых малюнкаў, якія бачыш уверсе. Які кружок трэба ўставіць?

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1 „Зорка“

Piątek 4 XI — 8.05 Fiz. kl. VIII. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiadomości. 9.25 DT — Reforma gosp. 9.40 „Fruza" — film obycz. prod. radz. 12.00 Geogr. kl. VI. 12.50 Współczesna genetyka, kl. I—IV lic. 13.30 TTR — s. I Fiz. 14.00 TTR — s. I Mech. rol. 15.10 W szkole i w domu. 15.30 NURT. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiadomości. 16.05 Za kierownicą. 16.25 Rambit. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Pr. publ.-kult. 18.00 „70-lecie odzyskania niepodległości — lata 1926—1939" — pr. dok. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut" — pr. publ. 19.10 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.05 „Wieża Nesle" — film franc. 21.40 Czas — pr. publ. 22.10 Piknik Country — Mrągowo '88. 22.40 DT — Komentarze.

Sobota 5 XI — 7.00 TTR — s. III Fiz. 7.30 TTR — s. III Biol. 8.00 Tydzień na działce. 8.20 Studio Sport. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Drops — mag. dla dzieci i młodz. oraz film z serii „Pierścień i róża" (4). 10.30 DT — Wiadomości. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.20 Azymut. 11.50 Tel. koncert życzeń dla honorowych krwiodawców. 12.20 „Wędrówki dalekie i bliskie": „Konstanty Stanisławski" — film dok. prod. radz. 13.30 „Dzięcioł" — komedia pol. 15.10 Tel. Teatr Prozy: M. Fornalska — „Pamiętnik matki". 16.35 Los. D. Lotka. 16.45 Flesz — mag. muz. 17.15 Teleexpress. 17.30 Tel. film dok. „Ziemia obiecana". 18.30 Butik. 19.00 Z kamerą wśród zwierząt. 19.20 Dobranoc. 19.30 Dziennik. 20.05 „John i Mary" — film fab. prod. USA. 21.35 „Śpiewa Łajma Wajkule". 22.05 Tydzień w polityce. 22.15 Tel. Przegląd Sportowy. 22.35 DT — Wiadomości.

Niedziela 6 XI — 7.15 Pr. dnia. 7.20 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Szwajcarscy Robinsonowie" (5). 10.30 DT — Wiadomości. 10.35 „W królestwie owadów" (12 — ost.) — serial dok. 11.05 Kraj za miastem. 11.30 Film dok. 12.00 Poranek Symfoniczny WOSPRiTV w Katowicach. 13.00 Teatr dla dzieci: E. Szwarc — „Klonowi bracia". 14.10 Tel. Koncert Życzeń. 15.00 Marek Sierocki zaprasza. 15.10 „W kamiennym kręgu" (36 i 37) — serial braz. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Wczoraj, dziś, jutro" — pr. dok. 18.40 Antena. 19.00 Wuzzle. 19.30 Dziennik. 20.05 „Królewskie sny" — serial pol. (1). 21.15 Siedem dni na świecie. 21.25 Sportowa Niedziela. 22.10 Tel. film dok. „Tajemnica piękna Japonii". 23.00 DT — Wiadomości.

Poniedziałek 7 XI — 7.55 71 rocznica Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej — Transmisja z Moskwy. 13.30 TTR — s. I Chem. 14.00 TTR — s. I Biol. 14.30 TTR — Inauguracja Tel. Kursu Rolniczego. 15.00 Powtórka przed maturą: Hist. 15.30 NURT. 16.20 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.25 Luz — pr. nastolatków. 17.15 Teleexpress. 17.40 Studio Sport. 18.30 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut" — pr. publ. 19.10 Telespotkania. 19.30 Dziennik. 20.05 Teatr TV na Świecie: A. Czechow — „Wujaszek Wania" (1 i 2). 22.45 DT — Komentarze.

Wtorek 8 XI — 8.05 Fiz. kl. VI. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 DT — Reforma gosp. 9.40 „Ballada o Januszku" — serial TP. 10.40 Domator. 12.00 Hist. kl. IV lic. 12.50 Chem. kl. VIII. 13.30 TTR — s. III Mat. 14.00 TTR — s. III J. pol. 14.40 Tel. Kurs Rolniczy. 15.00 Powtórka przed maturą: J. ros. (5). 15.30 Kim być? — decyzje 15-latków. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Wspólna Polska — wspólne sprawy — pr. publ. 16.25 Tik-Tak. 16.50 „Cudowna podróż" (4) — serial. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Przygody prywatnego detektywa Kameriego" (2) — serial węg. 18.40 Klinika Zdrowego Człowieka. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut" — pr. publ. 19.10 Kram. 19.30 Dziennik. 20.05 „Ballada o Januszku" (1) — serial TP. 21.05 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.30 Jazz Chorał w Warszawie. 22.05 Kontakty — pr. publ. społecznej. 22.35 DT — Komentarze. 23.05 J. ang. (3).

Środa 9 XI — 8.35 Domator. 8.40 Szkoła dla rodziców. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Nie ma soboty bez słońca" — film fab. prod. kub. 10.50 Domator. 11.10 Mat. kl. I—III. 13.30 TTR — s. I Mat. 14.00 TTR — s. I J. pol. 14.30 Tel. Kurs Rol. 15.20 NURT. 15.50 Pr. dnia i DT — Wiad. 15.55 Los. Ex. Lotka i Super Lotka. 16.05 W świecie ciszy. 16.25 Scena TDC. 16.50 Wyprawy prof. Ciekawskiego. 17.05 Skąd się biorą sny. 17.15 Teleexpress. 17.30 Spojrzenia. 18.00 Na rockowej scenie. 18.20 Archiwum XX wieku. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut" — pr. publ. 19.10 Sejmowe spotkania. 19.30 Dziennik. 20.05 Zwierciadło czasu: Plumbum czyli niebezpieczna gra" — film radz. 21.40 Klub Międzynarodowy. 22.10 Tel. Informator Wydawniczy. 22.30 Film dok. 22.45 DT — Komentarze. 23.05 J. ros. (4).

Czwartek 10 XI — 8.05 Hist. kl. I lic. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiadomości. 9.25 „Skaza" (1) — serial franc. 10.20 Domator. 11.10 Przysp. obronne, kl. VIII—I lic. 13.30 TTR — s. III Hist. 14.00 TTR — s. III Prod. rośl. 14.30 Tel. Kurs Rolniczy. 15.00 Powtórka przed maturą: J. pol. 16.20 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.25 Kwant oraz film z serii „ZOO—2000". 17.15 Teleexpress. 17.30 Wojsk. pr. hist. 17.55 „Vien-tane dzień po dniu" — film dok. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 „Teraz" — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.05 „Skaza" (1) — serial franc. 21.05 Pegaz. 21.55 Polityka, politycy. 22.25 Pr. rozrywkowy. 22.45 DT — Komentarze. 23.05 J. franc. (4).

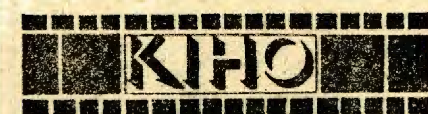

Bielsk Podl. Obcy — decydujące starcie — USA 7—9. Pośpieszny-Nr 34 — radz. 10—11.

Czeremcha Król Stefan — węg. 9. Misja specjalna — pol. 12—13.

Hajnówka C. K. Dezerterzy — pol. 7. Miłość, szmaragd i krokodyl — USA 8—10. Samotny rejs — radz. 11—12. Tu nie spotyka się obcych — radz. 13.

Michałowo Orły Temidy — USA 8—10. Cienie śmierci — jap. 11—13.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль новы	Стыль стары	Святы. Іманіны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
нядзеля	6	24	**Фелікса, Леанарда**	**Афанасія, Арсенія**	6.40-15.58	3.06-14.33
панядзелак	7	25	*Вялікая Кастрыч.*	*Сацыялістычная рэв.*	6.42-15.56	4.18-14.43
аўторак	8	26	Северына, Клаўдзіуша	Дзімітрыя, Феафіла	6.44-15.55	5.33-14.55
серада	9	27	Урсына, Тодара	Нестара, Капіталіны	6.46-15.53	6.50-15.12
чацвер	10	28	Андрэя, Людаміра	Неапілы, Сцяпана	6.48-15.52	8.10-15.35
пятніца	11	29	Марціна, Бартламея	Анастасіі, Анны	6.49-15.50	9.27-16.08
субота	12	30	Рэнаты, Вітальда	Зіновія, Маркіяна	6.51-15.48	10.36-16.58

(Працяг са стар. 2)

ЭНЕРГІЧНА, ЗГУРТАВАНА, РАШУЧА

гляды, дык у гэтым не бачу ніякай бяды. Хараство свету заключаецца ў яго разнароднасці. Не бачу ніякіх перашкод для кантактаў і супрацоўніцтва з эміграцыяй у супольных дзеяннях на карысць беларускай мовы і культуры. Ахвотна прымем у сябе эміграцыйныя мастацкія калектывы і перш за ўсё славутага Данчыка.

Пры нагодзе хачу сказаць, што, знаходзячыся год таму назад у Амерыцы, звяртаўся я да беларусаў у розных гарадах з просьбай дапамагаць Беларускаму музею і Беларускай друкарні. У адной і другой справе амерыканскія і канадскія беларусы праявілі выключную самаахвярнасць. Дзякуючы ёй будзем мець самастойную ўласную Беларускую друкарню. А што гэта значыць для Беларускага таварыства, для „Сустрэч", для Кафедры беларускай філалогіі, для беларускіх ліцэяў і школ, у якіх выкладаецца беларуская мова — усе тут ведаем.

Я перакананы, што на наступных з'ездах БГКТ будуць прысутнічаць таксама прадстаўнікі беларускай эміграцыі, якая аказала так многа сэрца для нашых патрэб і дзеянняў.

Неўзабаве, праўдападобна, узнікнуць новыя магчымасці для беларускіх дзеянняў. Праўдападобна, будзе зарэгістравана Беларускае аб'яднанне студэнтаў. Быць можа, што ўзнікнуць і другія беларускія арганізацыі. Такая перспектыва нас не палохае. Чым большая будзе амплітуда беларускіх дзеянняў, тым лепш для беларускай нацыянальнай меншасці. Я думаю, што мы ў ніякім выпадку не паўторым мінулых памылак, якую зрабілі нашы дзяды і прадзеды. Маю тут на думцы апінію Міністэрства ўнутраных спраў даваеннай Польшчы, у якой гаварылася, што непаразуменні і канфлікты існавалі паміж арганізацыямі розных нацыянальнасцей, якія жылі ў Польшчы, аднак нідзе не было такога хаосу, такой нянавісці, такога беззгалоўя, такой барацьбы, як паміж беларускімі арганізацыямі. Мы выставілі б сабе пасведчанне ідыётаў, калі б паступалі так як нашы папярэднікі. І таму БГКТ у ніякім выпадку не будзе весці кампаніі ачарняння, нянавісці і барацьбы з іншымі беларускімі арганізацыямі.

Перад нами многа работы. Мусім разбудоўваць арганізацыю, павялічваць лік чытачоў „Нівы" і „Беларускіх календароў". Пашыраць навучанне беларускай мовы ў школах. Павялічыць беларускую перадачу па радыё. Больш чым дагэтуль выдаваць мастацкай літаратуры. Расшыраць кантакты з Савецкай Беларуссю і з эміграцыяй. Давесці да канца будову Беларускага музея. Стварыць Беларускую друкарню. Адным словам, рабіць усё тое, што не дазволіць загінуць беларускай нацыянальнай субстанцыі ў Польшчы. Зробім усё, каб усе ў Польшчы даведаліся, што Беластоцчына з'яўляецца двухмоўнай, двухрэлігійнай і двухнацыянальнай.

Можам усё гэта выканаць толькі тады, калі будзем дзейнічаць энергічна, згуртавана і рашуча.

Заканчваючы, прапаную, каб З'езд упаўнаважыў новыя ўлады таварыства звярнуцца да шведскай Акадэміі літаратуры ў справе прызнання нобелеўскай прэміі выдатнаму беларускаму пісьменніку Васілю Быкаву.

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5018-24325-151-6201.

Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

2054.	Адам Грашэўскі (Гайнаўка)	— 7000 зл.
2055.	Уладзімір Купрыяновіч (Беласток)	— 1200 зл.
2056.	Анна Келбашэўская (Старое Ляўкова)	— 100 зл.
2057.	Яланта Скепка (Новае Ляўкова)	— 100 зл.
2058.	Хрысціна Каліноўская (Ляшукі)	— 500 зл.
2059.	Васіль Целушэцкі (Старое Ляўкова)	— 1000 зл.
2060.	Валянціна Грыка (Старое Ляўкова)	— 500 зл.
2061.	Уладзімір Суліма (Гайнаўка)	— 1200 зл.
2062.	Юрка Курыла (ЗША)	— 30 долараў
2063.	Мікалай Бушко (Гайнаўка)	— 2000 зл.
2064.	Галіна Маліш (Гайнаўка)	— 1200 зл.
2065.	Вучнёўскі кааператыў пры Пачатковай школе ў Новым Беразове	— 2000 зл.

Дзякуем.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

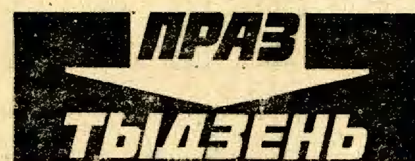

Рэляцыя з XI З'езда БГКТ ● Пачатак культурнага года ў Беластоку і Мельніку ● А. Барскі ў амерыканскай лазні ● С. Яновіч у беларускай Канадзе ● Рэцэнзія на паэтычны зборнік М. Шаховіча „Напевы" ● Фотарэпартаж з-над Семяноўскага мора ● Дзеячы польскага руху ў Гродне ● Слава ахвяравальнікам на музей! ● Практычныя парады ● Для дзяцей — „Зорка" ● Для дарослых — старонка гумару.

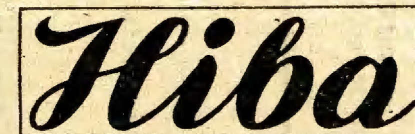

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч.

**„Niwa"
ul. Wesoł..wskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. [illegible]-41**

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe, 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.
Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty: kwart. 260 zł, półr. 520 zł, rocznie 1040 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach.
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   — osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   — osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych, właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch".
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28 00-950 Warszawa, skr. poczt. 12, konto XV O/O i PKO W-wa Nr 1658-2010-45-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
— do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego, oraz cały rok następny;
— do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 1771/88 r. Nakład 5.800. K-2.

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

ЗАЧАРАВАНАЯ МАЯ

Словы Г. Бураўкіна *Музыка І. Лучанка*

Патухаюць, цямнеюць выст,
Зоркі ўспыхваюць над сіняво́й,
Да пляча майго прытуліся
Залатою сваёй галаво́й.

Чуеш вецер і чуеш вечар,
Чуеш, ціха шапоча сад!
На твае худзенькія плечы
Асыпае ноч зарапад.

ПРЫПЕЎ:

Гэта я з табою вечарую,
Туманамі цябе я чарую,
Васількоў шапятлівою мовай
Зачароўваю, зачароўваю,
Закалыхваю я цябе.

І ад рук наўмелых, нясмелых
Не схаваешся ты нідзе.
Поўня белая яблыкам спелым
На далоні твае ўпадзе.

Ты шапнеш мне адчайныя словы,
Што шаптаў табе ўчора я,
Вечаровая, зачараваная,
Закалыханая мая.

ПРЫПЕЎ.
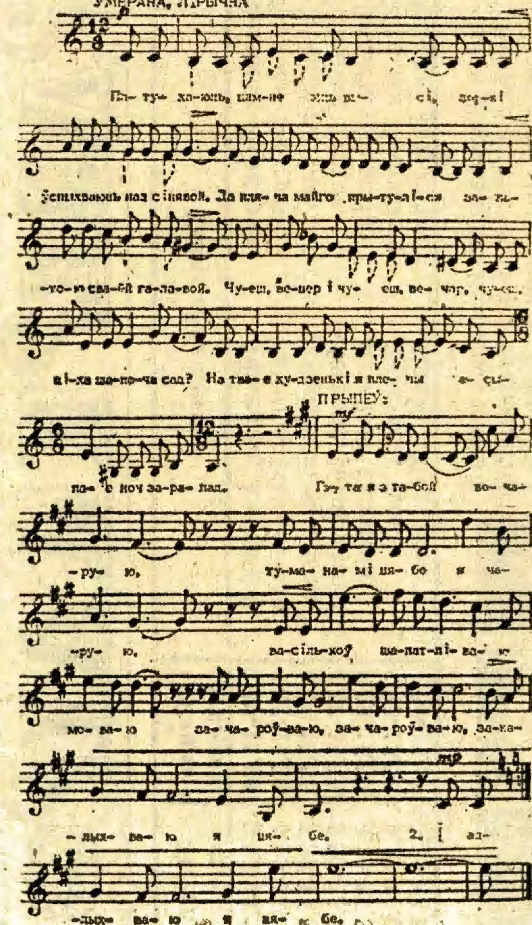
НІЎКА

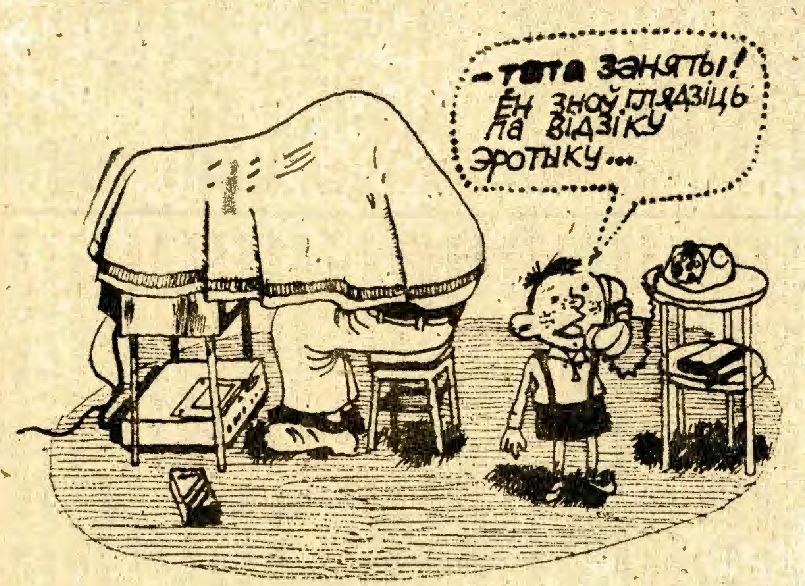

ВЫЙДЗЕ Ў ЛЮДЗІ

— Паночку, што я маю рабіць са ваім сынам? — Гэтакі няўдача: што не ступіць, то збрэша!

— Эт, няма чаго бедаваць! — Як падрасце, будзе рэдактарам газеты або адвакатам.

ЧОРНАЯ ПЛЯМА

— Чаму гэта на месячыку нейкая чорная пляма, быццам хто сядзіць там?

— А гэта, бачыш, варона спазнілася нанач у хвайняк, дык па дарозе на месяцы заначавала.

ХІТРЫ ЛЕКАР

— Скажы мне, чаму ты ў кожнага хворага гэтак дакладна пытаешся, што ён есць, — пытаецца жонка лекара.

— Бо, бачыш, я па адказе пазнаю, ці ён багаты, ці бедны, і ведаю, колькі прасіць за візіт.

НА ВЯЧЭРУ...

Пані Алёна, якая нядаўна выйшла замуж, пытаецца ў сваёй маці:

— Мама, што ты робіш з абедам, калі ён бацьку не даспадобы?

— Я пакідаю яго на вячэру.

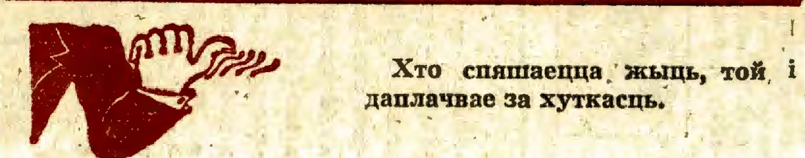

Хто спяшаецца, жыць, той і даплачвае за хуткасць.

ЁСЦЬ І НЯМА

У „Біблії" сказана, што Бог нарабіў „кожнай твары па пары". Сучасныя эканамісты і палітыкі, многія выхаваныя атэістамі, пра гэта, пэўна, і не чулі. А калі чулі, то не запомнілі, альбо не захацелі запомніць. Але незалежна ад гэтага пары ўсё роўна існуюць. Напрыклад: мужчына і жанчына.

А ў сферы матэрыяльнай вытворчасці.
Ёсць хлеб — няма каўбасы;
ёсць кавамолкі — няма кавы;
ёсць зубныя шчоткі — няма пасты;
ёсць станкі для галення — няма лязо;
ёсць машына — няма запасных частак;
ёсць вакса — няма ботаў;
ёсць тэлебачанне — няма тэлевізараў;
ёсць шашлычніца — няма бараніны.

Такім чынам, рэчы, якія ёсць, непрыдатныя для тых, у каго няма блату ў гандлі і хто не можа знайсці ім пару. Пашукаем аналогіі ў сферы нематэрыяльнай.
Ёсць пісьменнік — няма таленту;
ёсць кліент — няма павагі;
ёсць гонар — няма сумлення.

Звузім праблему да первічнай ячэйкі грамадства — сям'і.
Ёсць жонка — няма кватэры;
ёсць кватэра — няма мэблі;
ёсць мэбля — няма шчасця;
ёсць шчасце — няма грошай;
ёсць грошы — няма тавару.

Ізноў кругаварот, і ўсё па парах, насланне нейкае. Нават там, дзе ёсць і тое, і другое. Напрыклад: ёсць дрожджы — ёсць міліцыя, ёсць кантора — ёсць бюракраты, ёсць гумар — ёсць начальнік без гумару.

Паводле „Вожыка"

ШМАТ ПАЦЕХІ!

— Ну, як жа там, куме? — нехта пытае шаўца, які нядаўна ажаніўся ўжо трэці раз. — Як паводзіцца з новай жонкаю?

— Ну, як заўсёды з жонкаю, шмат пацехі... Часам яна кіне ў мяне збанком і не пападзе — тады я цешуся, то зноў я пушчу ў жонку капылом і прамахну — тады жонка цешыцца. Адным словам, шмат пацехі.

ЦЕСЬЦЬ І ЗЯЦЬ

Цесьць зяцю: — Або аддай пасаг, або шануй маю дачку.
Зяць: — Зраблю наадварот: аддам табе дачку, а пасаг буду шанаваць.

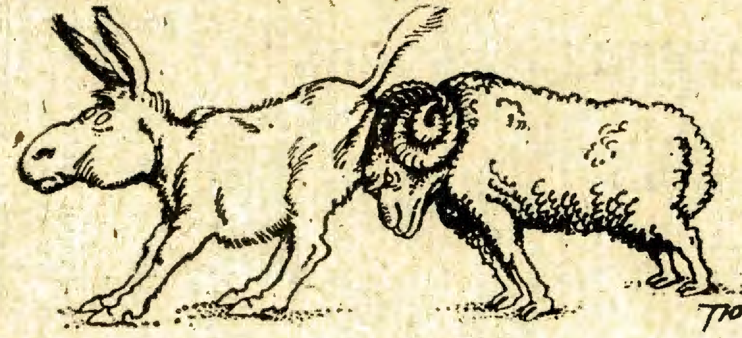

Рисунок Сергея ТЮНИНА

Вось так гэта трэба рабіць.

А мой без мяне кроку зрабіць не можа!

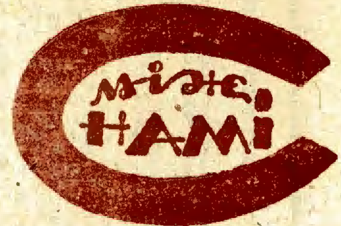

Чалавек — дзіця прыроды, але часта забывае, што яна яго маці.